

HUURMAN

bouwhistorie & erfgoedadvies

Bouwhistorische verkenning
Steenovenschuur IJsseloord, Montfoort

definitief

HUURMAN

bouwhistorie & erfgoedadvies

Bouwhistorische verkenning
Steenovenshuur IJsseloord, Montfoort

Status: Definitief

Auteur:

Datum: 30 september 2024

Inhoudsopgave

Inleiding

1.	Administratieve gegevens	7
1.1	Algemene gegevens	
1.2	Monumentenstatus	
	Historische en ruimtelijke context	9
2.1	Steenfabrieken langs de Hollandse IJssel	
2.2	Steenfabriek IJsseloord	
2.3	Ontwikkeling perceel	
2.4	Historisch beeldmateriaal	
2.5	Gedekte Hollandse Oven	
2.6	Het proces van klei tot baksteen	
	Beschrijving van het object	32
3.1	Bouwmassa	
3.2	Exterieur	
3.3	Constructie	
3.4	Interieur	
	Overzicht bouw- en gebruiksgeschiedenis	74
4.1	Overzicht bouwgeschiedenis	
5.	Waardestelling	80
5.1	Contextuele waardestelling	
5.2	Intrinsieke waardestelling	

Literatuur en bronnen

Bijlagen

De steenovenschuur en de bazenwoning van de voormalige steenfabriek IJsseloord

Inleiding

Langs de Hollandsche IJssel nabij Montfoort ligt de steenovenschuur van steenfabriek IJsseloord.

De steenfabriek IJsseloord is opgericht in 1863 en in bedrijf geweest tot 1926. Het terrein bestond uit verschillende bedrijfsgebouwen en woningen voor de baas en voor de werknemers. Na het sluiten van de fabriek zijn de bazenwoning en de steenovenschuur bewaard gebleven. Ze herinneren aan de toenmalige baksteenindustrie langs de Hollandse IJssel. De panden zijn aangewezen als gemeentelijk monument.

De steenovenschuur was de overkapping van één van de steenovens die op het terrein hebben gestaan. De steenoven zelf is in de loop van de tijd verwijderd.

Voor de steenovenschuur zijn op dit moment plannen voor herbestemming in ontwikkeling. In dit kader is gevraagd een bouwhistorische verkenning met waardestelling op te stellen.

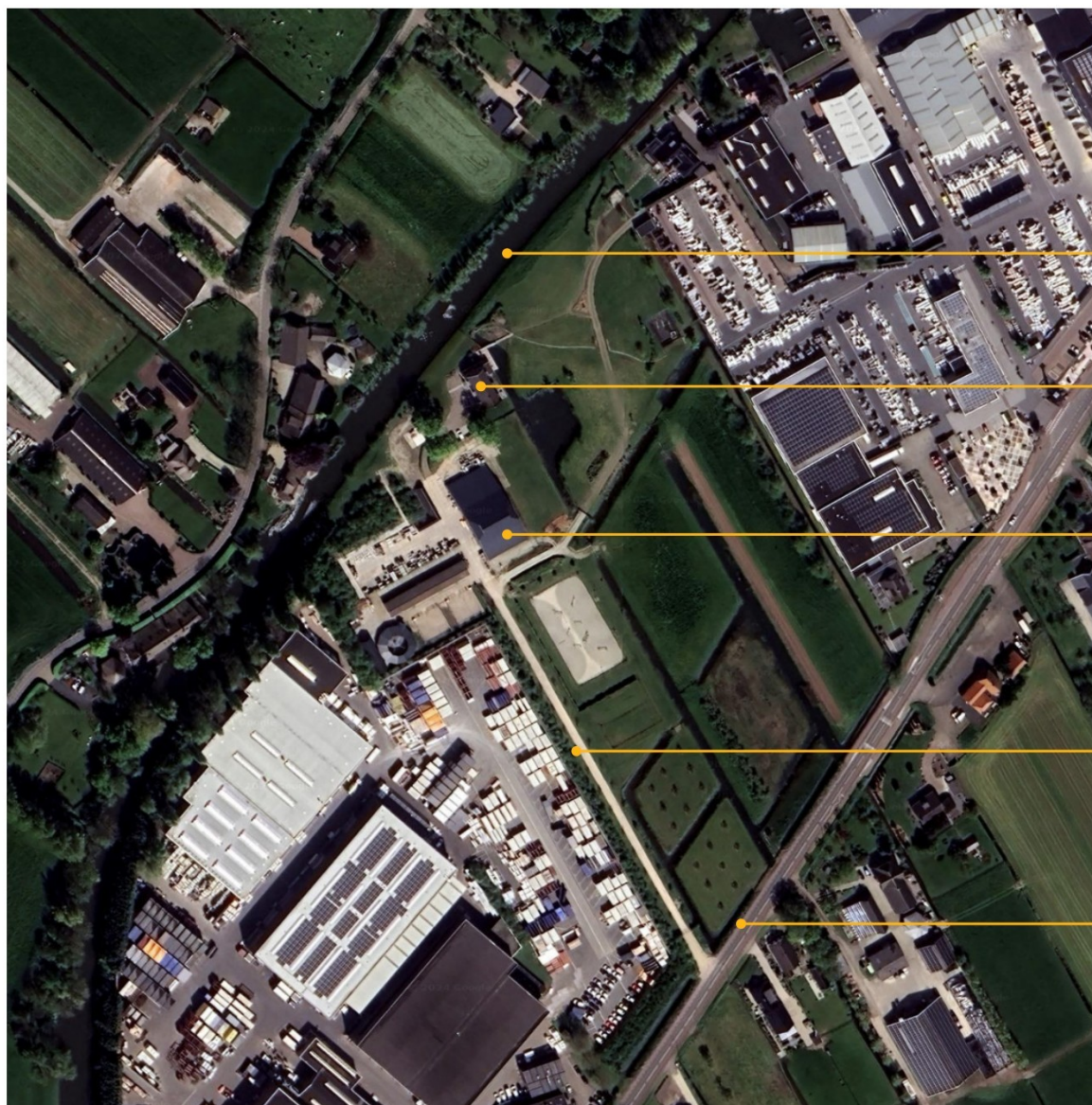
De vraag is om voorafgaand aan de planvorming goed in kaart te brengen 'wat we in handen hebben' en alle bouwhistorische gegevens goed op een rij te zetten. Het doel is om voor alle betrokken partijen een helder uitgangspunt te hebben voor de planontwikkeling enerzijds en planbeoordeling anderzijds.

Deze bouwhistorische verkenning beschrijft de gebruiks- en bouwgeschiedenis van het pand. Vervolgens brengt het de bouwhistorische waarden in beeld. De bouwhistorische verkenning met waardering is opgesteld volgens de Uitvoeringsrichtlijn Bouwhistorisch onderzoek met waardestelling (URL 2007).

Voor de beschrijving is het pand op 1 juli 2024 opgenomen door [REDACTED] en [REDACTED]

Tijdens het onderzoek hebben [REDACTED] (RDG ontwerp), [REDACTED] (de Polderprof), [REDACTED] (Stichting Historie Grofkeramiek) veel informatie verstrekt over de voormalige steenovenschuur. Dank daarvoor!

[REDACTED]
Zeist, 30 september 2024

Hollandse IJssel

bazenwoning

steenovenschuur

toegangsweg

Willeskop (provinciale weg N228)

Luchtfoto omgeving, steenovenschuur gemarkeerd (bron: google earth)

1 Administratieve gegevens

1.1 Algemeen

Onderzoeksubject:	Steenovenshuur IJsseloord
Adres:	Willeskop 90 3417 ME, Montfoort
Kadastraal perceel:	Kadastrale gemeente Willeskop Gemeentecode WLK00 Sectie A, perceel 1419 (Kadastrale kaart: zie bijlage 1)
Bouwjaar:	1906/1923
Oorspronkelijke functie:	Steenfabriek
Eigenaar pand:	[REDACTED]
Opdrachtgever onderzoek:	RDG ontwerp, [REDACTED]
Uitvoerenden onderzoek:	[REDACTED] i.s.m. [REDACTED]
Datum opname:	1 juli 2024
Datum rapport:	30 september 2024
Versie rapport:	Definitief

1.2 Monumentenstatus

Het pand is aangewezen als gemeentelijk monument (gemeente Montfoort).

Monumentnummer: 200805
Datum aanwijzing: 7-10 2008

In de redengevende omschrijving worden onder andere het stedenbouwkundig belang en de unieke waarde van het gebouw benoemd:

Situering in de omgeving

Stedenbouwkundig is het gebouw van belang; zeer beeldbepalend op één van de weinige open plekken aan de Hollandse IJssel gelegen.

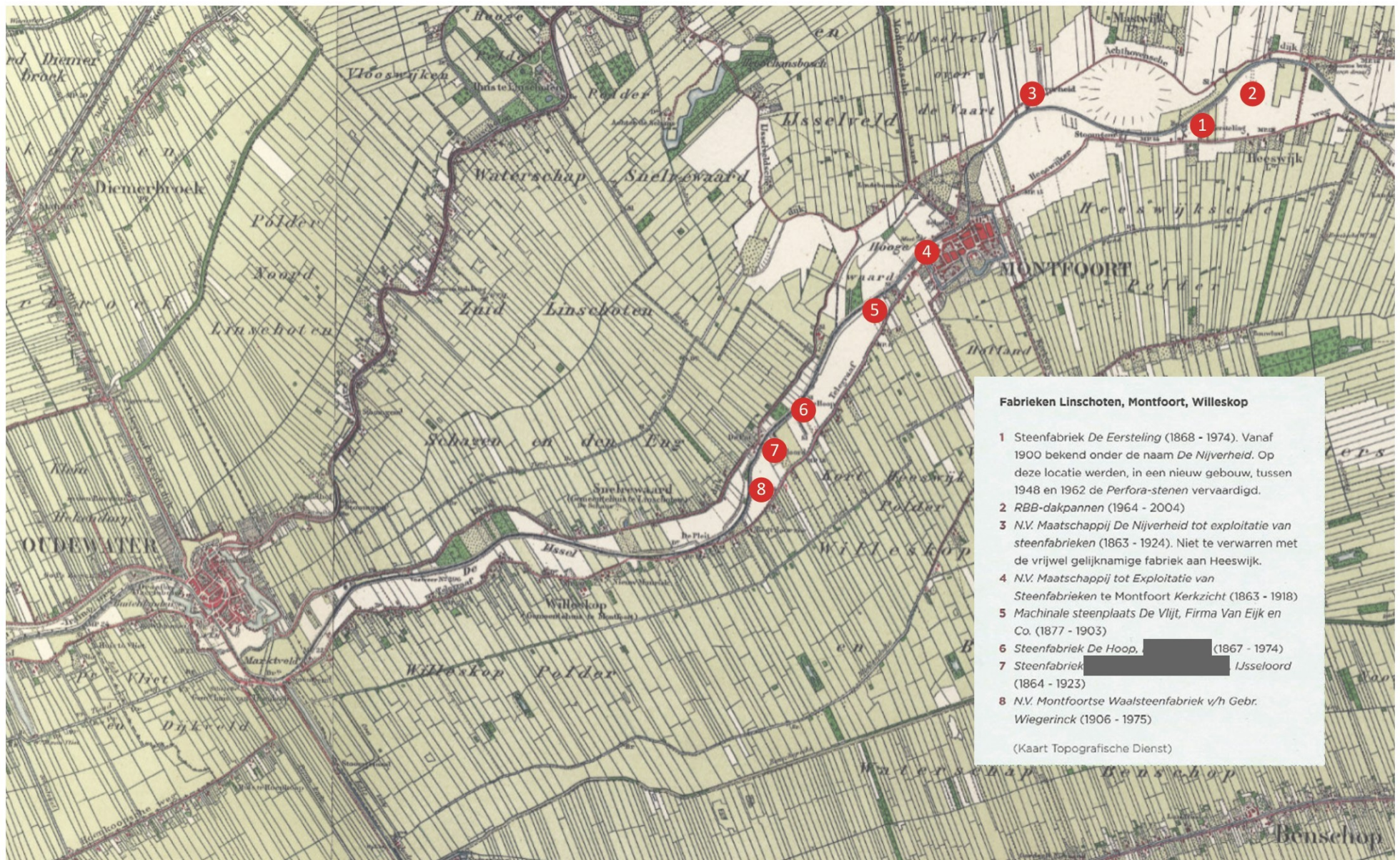
Unieke waarde

Aan het gebouw is de oorspronkelijke functie als pre-industriële turfgestookte steenfabriek nog goed afleesbaar; hoge middenbeuk voor de open oven en lage zijbeuken voor de turfopslag.

Het hoofdgebouw is nog het enige restant van twee eeuwen stenenfabricage aan de Hollandse IJssel.

De volledige redengevende beschrijving is opgenomen in bijlage 2.

Voorafgaand aan de aanwijzing is het beschreven in het kader van het Monumenten Inventarisatie Project (MIP) zie bijlage 3.

Steenfabrieken in Linschoten, Montfoort en Willeskop, veelal opgericht in de tweede helft van de negentiende eeuw (bron: Stenen Muren, harde daken / topotijdreis.nl)

2. Historische en ruimtelijke context

2.1 Steenfabrieken langs de Hollandse IJssel

De steenovenshuur vertelt het verhaal van een verdwenen industrie langs de Hollandse IJssel.

De baksteenfabricage kwam op in de middeleeuwen. Vanaf de twaalfde eeuw werd baksteen gebruikt voor verdedigingsmuren, kastelen, kerken en kloosters. Een stad als Oudewater kreeg in de veertiende eeuw zijn eerste stenen muur. In de loop van de veertiende eeuw waren de voordelen van een stenen huis ook duidelijk geworden. Naar aanleiding van grote branden in verschillende steden werden keuren uitgevaardigd om te gaan bouwen in steen, niet allen met stenen muren maar ook met stenen daken. Er kwamen verboden om nog houten huizen te hebben binnen de stad en er werden subsidies in het leven geroepen voor het vervangen van houten huizen en daken van stro of riet.

Dat betekende een mooie kans voor de gebieden waar klei voorhanden was. In het gebied langs de Hollandse IJssel was rivierklei ruim voorhanden (zie bijlage 4). In de zestiende eeuw stapten veel boerenzonen over naar de snel groeiende steenfabricage- en handel.

In de zeventiende eeuw waren er langs de Rijn en de IJssel talloze stenen- en pannenbakkerijen.

Aan het einde van de achttiende en het begin van de negentiende eeuw, in de Franse tijd, zorgden steeds strengere regels vanuit Parijs voor een ongekennde economische crisis. De meeste steen- en pannenbakkerijen sloten in die periode de deuren. De sector leek op sterven na dood.

Na deze periode stond het land weer op als koninkrijk onder Koning Die deed er alles aan om de economie uit het slop te halen en de bedrijvigheid krabbelde langzaam weer op. Bedrijven die de donkere eerste helft van de negentiende eeuw weten te overleven krijgen daarna betere tijden.

Toen de industrialisatie op gang kwam ontstond er trek naar de steden en moesten er huizen worden gebouwd. Daar waren bakstenen en dakpannen voor nodig. Op de golven van de groeiende economie leefden de bestaande ovens op en werden er nieuwe ovens gebouwd. Voor het eerst sinds lange tijd kwamen er langs het oostelijk deel van de Hollandse IJssel weer nieuwe steenovens voor.

Aan het einde van de negentiende eeuw startten verschillende bedrijven in de omgeving van Montfoort, waaronder steenfabriek IJsseloord in 1864. Begin twintigste eeuw stonden er in Willeskop drie steenfabrieken op een rij langs de rivier.

Ook elders in het land werd geprofiteerd van de oplevende economie. Langs de Waal, de Rijn en de Geldersche IJssel lag de klei in grotere hoeveelheden voor het oprapen. Langs die rivieren vond uiteindelijk de grootste groei plaats.

De opleving van de steen- en pannenbakkerijen rond Woerden en Montfoort is dan ook een tijdelijk verschijnsel gebleken.¹

Steenfabriek IJsseloord sloot in 1927 voorgoed.

1 Stenen muren, harde daken, en , Stichts-Hollandse Historische Vereniging, 2023

2.2 Steenfabriek IJsseloord

Steenfabriek IJsseloord werd in 1863 opgericht door [REDACTED]. Hij bouwde een steenoven langs de rivier op gronden die tot dan toe als weiland en bouwland in gebruik waren.

In 1864 bestond het complex uit een (ongedekte) oven, een huis met stal en koetshuis en 10 woningen voor de arbeiders van de steenfabriek.²

Het bedrijf komt wat moeizaam op gang en in 1866 staan er op het terrein twee onafgebouwde ovens.

In 1867 wordt de steenplaats te koop aangeboden en komt in handen van [REDACTED], [REDACTED] en zijn [REDACTED]. [REDACTED] worden de nieuwe eigenaren van de fabriek en gaan wonen in het huis met koetshuis. Later, in 1879, verhuizen ze naar de stad Utrecht. [REDACTED] wordt aangetrokken als steenbaas.

Het gaat goed met het bedrijf. In 1886 heeft de fabriek een stoommachine en werken er 40 werknemers. De jaarlijkse productie bedraagt drie miljoen stenen. In 1888 levert de fabriek 75.000 straatklinkers aan de gemeente Middelburg (het jaar daarop gaat de opdracht naar de concurrent, steenfabriek de Nijverheid bij Mastwijk).

In 1891 overlijdt [REDACTED] en de zaak gaat verder onder de naam [REDACTED].

² *Geschiedenis met data van de voormalige Steenfabriek IJsseloord, [REDACTED], ongedateerd*

Factuur aan de gemeente Middelburg, 1888
(bron: www.usine-utrecht.nl)

Reclame voor steenfabriek 'IJsseloord'
1891-1901 (bron: *Geschiedenis met data van de voormalige Steenfabriek IJsseloord*)

In 1901 gaat de fabriek over naar de zoon van [REDACTED] en [REDACTED]

In 1905 breekt er brand uit in één van de turfloodsen op de fabriek. De fabriek heeft op dat moment twee ovens.

In 1906 wordt de kleinste oven afgebroken en vervangen door een grotere oven.

In 1921 verkeert de fabriek in volle bloei. Er werkten 36 arbeiders in de fabriek, te weten 22 mannen, 7 vrouwen en 7 kinderen onder de 17 jaar.³

In 1922 vindt de aanbesteding plaats voor het bouwen van een nieuwe steenoven voor de steenfabriek 'Ijsseloord' te Willeskop. Het werk wordt gegund aan de laagste inschrijver met de aanneemsom van 11.945 gulden.

In april 1923, voor de start van het stookseizoen, wordt bericht dat dat jaar wegens overproductie vermoedelijk niet zal worden gewerkt op de steenfabriek 'Ijsseloord'.

In 1926 vertrekt [REDACTED]. De woning en een stuk weiland worden verhuurd aan [REDACTED] die op het perceel een boerenbedrijf start.

WILLESKOP. De brand in een der turfloodsen bij de steenfabriek „Ijsseloord” is, dank zij het ijverig optreden der brandweer, gelukkig geblusht. Een gedeelte van de schuur en 2000 ton turf zijn verbrand. De eigenaar was tegen brand-schade verzekerd.

*Krantenbericht Utrechtse courant, 9 september 1905
(bron: delpher.nl)*

AANBESTEDINGEN

Voor de steenfabriek „Ijsseloord” te Willeskop, is aanbesteed het bouwen van een nieuwen steenoven. Raming [REDACTED] Ingekomen [REDACTED] Laagste inschrijver [REDACTED] van [REDACTED] Hem is het werk gegund.

Krantenbericht De Tijd, 15 juni 1922 (bron: delpher.nl)

Overproductie.

In de steenfabriek „Ijsseloord” te Willeskop van [REDACTED] zal wegens overproductie dit jaar vermoedelijk niet worden gewerkt. Een gedeelte van het werkvolk zal te werk worden gesteld in de nabijgelegen Waalsteenfabriek.

*Krantenbericht Overijsselsch dagblad, 5 april 1923
(bron: delpher.nl)*

3 Collectie RHC Rijnstreek en Lopikerwaard bijschrift bij fotonummer M3247

Steenfabriek, Heerenhuis en Landerijen onder WILLESKOP en LINSCHOTEN.

te MONTFOORT zal op Vrijdag 11 Februari 1927 bij inzet en op Vrijdag 18 Februari bij toeslag, telkens des morgens 11 uur, in „De Gouden Leeuw” aldaar, publiek verkoopen:

De MACHINALE STOOM-STEENFABRIEK „IJSSELOORD”, buitengewoon gunstig gelegen aan den Holl. IJssel en den Willeskopschen dijk, te WILLESKOP, op korten afstand van Montfoort en Oude-water, groot ongeveer 2.35 hect.

HEERENHUIS met Koets-huis enz., tuin, grond en kade aldaar, groot ongeveer 25 are.

4 PERCEELEN WEILAND en BOOMGAARD aldaar, samen groot ongeveer 4.87 hect.

BOUWLAND ruim bezet met uitmuntende STEEN-AARDE, te Willeskop, groot 76.90 are.

1.88.50 hect. BOUWLAND, ruim bezet met uitmuntende STEEN-AARDE, te LINSCHOTEN op Heeswijk, in 2 perc.

WEILAND „IJsselrode” met dijk, te WILLESKOP, groot 1.91.60 hect.

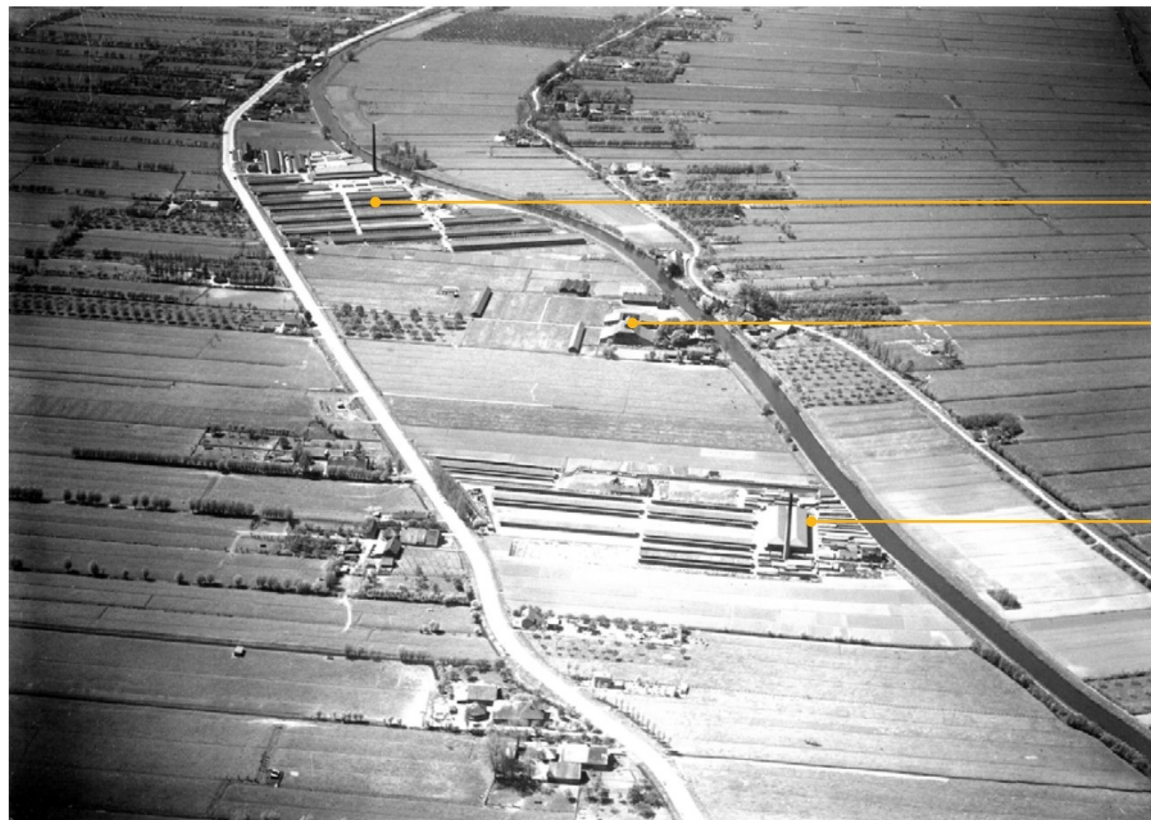
WEILAND „De Ossen-kamp” met weg, te WILLESKOP in Kort-Heeswijk, groot 1.81 hect.

En het recht tot het afgraven en weghalen van 1 M. beste STEEN-AARDE van ongeveer 1.27 hect. BOUWLAND te WILLESKOP, nabij de woning van [redacted] met uitweg naar den IJssel.

Te bezichtigen op Iederen werkdag. Inmiddels uit de hand te koop.

Breder omschreven bij Verkoopboekjes, ten kantore van den Notaris te bekomen.

(2329)

N.V. Montfoortse
Waalsteenfabriek
v/h [redacted]

(1906-1975)

Steenfabriek
IJsseloord
(1864-1927)

Steenfabriek
De Hoop
(1867-1974)

De drie naburige steenfabrieken op Willeskop in 1936. Steenfabriek IJsseloord is op dat moment al gesloten. (bron: Geschiedenis met data van de voormalige Steenfabriek IJsseloord, [redacted])

Advertentie voor de verkoop van Steenfabriek IJsseloord
Algemeen Handelsblad, 6 februari 1927 (bron: delpher.nl)

De werkzaamheden in de steenfabriek worden in het jaar 1927 voorgoed gestaakt. De fabriek wordt in februari van dat jaar verkocht.

In 1940 gaat het eigendom over naar een NV die gelieerd was aan de schoonzoon van [REDACTED]

In 1943 koopt [REDACTED] het agrarisch deel.

Een deel van het steenoverterrein wordt ontmanteld:

- sloop van de open veldoven
- sloop arbeiderswoningen
- sloop van de ovenmuren uit de steenovenschuur

In 1968 wordt de kapconstructie ontdaan van de ventilatielantaarn. De originele dakbedekking van gebakken pannen wordt vervangen door een dakbedekking met asbest golfplaten.

In 2004 wordt het terrein verkocht aan het naastgelegen bedrijf [REDACTED] met het oog op de uitbreiding van hun activiteiten.

In de periode daarna wordt een ontwikkelingsplan opgesteld voor de uitbreiding van bedrijfsactiviteiten en landschapontwikkeling op het perceel tussen het bedrijf en de voormalige steenoven. De steenovenschuur wordt ingericht als manege.

Deze functie wordt later weer verplaatst naar een nieuwe paardenstal op het terrein, die in vormgeving refereert aan de vroegere droogloodsen. Sindsdien fungeert de steenovenschuur als opslagruimte.

Toegangsweg vanaf de Willeskop (achtergrond) naar de steenovenschuur, over de voormalige steenplaats.

2.3 Ontwikkeling perceel

Willeskop is ontstaan uit een middeleeuwse ontginning van het gebied langs de Hollandse IJssel. In de 12e eeuw werd een start gemaakt met de ontginning van het woeste veengebied tussen de Lek en de Hollandse IJssel. Delen van het gebied werden aan ontginners uitgegeven. De overeenkomst tussen de eigenaar en de ontginner werd een cope genoemd. De naam Willescop - in 1282 voor het eerst genoemd als 'Willamscoop' en als Wilhelmescoop - duidt op de ondernemersactiviteit van een eenling ⁴

Bij de ontginning werd de rivier als ontginningsas gebruikt. Haaks op de rivier werden sloten gegraven om het gebied te ontwateren en geschikt te maken voor landbouw. Aan het eind van de ontginning werd een sloot gegraven en een kade opgeworpen om water van buiten de ontginning te keren. Dergelijke kades werden later vaak weer gebruikt als ontginningsbasis voor het volgende stuk veengebied.

Zo ontstond een patroon van kades evenwijdig aan de rivier en een patroon van lange smalle kavels haaks daarop.

4 Montfoort, Geschiedenis en Architectuur, , 1992

1811-1832

De eerste kadastrale legger dateert van de periode 1811-1832.

Op de kaart is langs de IJssel 'Den Willeskopsche Dijk' te zien. Meer zuidelijk 'Den Bloklandsche Dijk', dat was de kade aan het eind van de Willeskopse ontginning. Op de tussenliggende veenkade ligt de Tiendweg. Deze veenkade is vermoedelijk ook aangelegd tijdens of kort na de ontginning met het oog op de waterbeheersing in het gebied. De bebouwing ligt in linten langs de hoger gelegen dijken.

Tussen deze dijken is het fijnmazige patroon van poldersloten te zien, met smalle diepe percelen, haaks op de rivier.

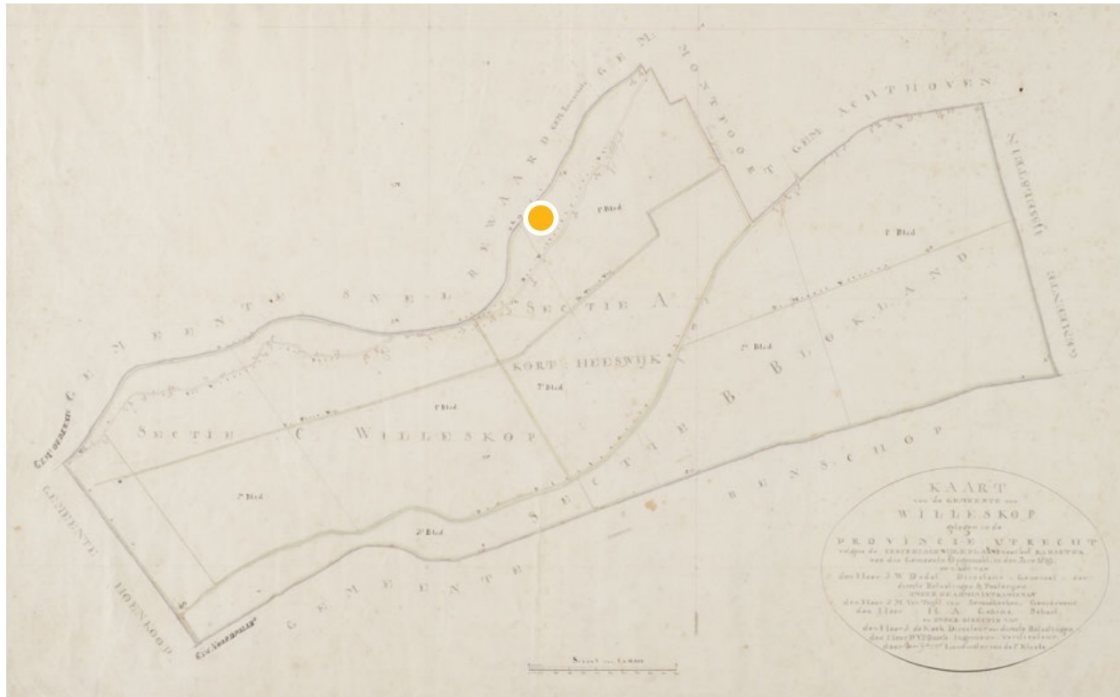
De percelen waarop later de steenoven IJsseloord wordt gebouwd liggen tussen de Willeskopsche Dijk en de Hollandse IJssel. De percelen zijn op dat moment in agrarisch gebruik en onbebouwd. Het betreft de percelen 279, 262 en 259.

Twee van de percelen (279 en 259) zijn in eigendom van een fabrikant uit Utrecht, die ook het de aanliggende boerderij aan de overzijde van de Willeskopsche Dijk in eigendom heeft.⁵

Het tussenliggende perceel (262) is in eigendom van een rentenier uit Vleuten.

De 'kade' langs de Hollandse IJssel en de 'weg of IJsseldijk' zijn ook in eigendom van de fabrikant en de rentenier.

5 HisGis.nl

Kadastrale kaart 1811-1832: verzamelplan Willeskop, Utrecht
locatie steenfabriek IJsseloord gemarkeerd

(bron: beeldbank RCE, Objectnummer MIN06086VK1)

Kadastrale kaart 1811-1832: minuutplan Willeskop,
Utrecht, sectie A, blad 01
Percelen 279, 262 en 259 gemarkeerd.

(bron: beeldbank RCE, Objectnummer MIN06086A01)

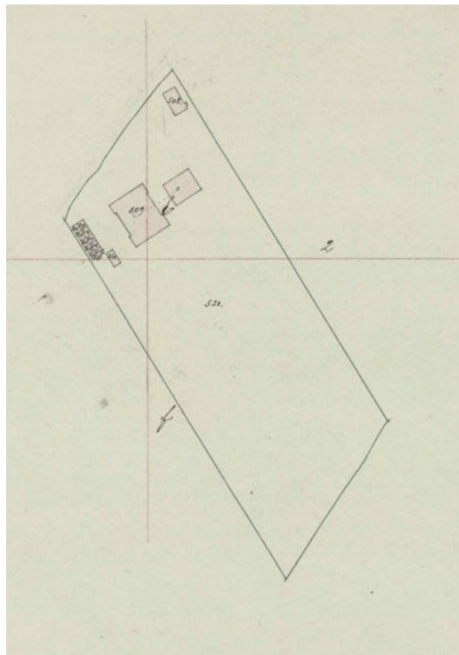
1863

Op de kadastrale hulpkaart uit 1863⁶ zijn de voormalige bouwlandpercelen samengetrokken tot steenoverterrein.

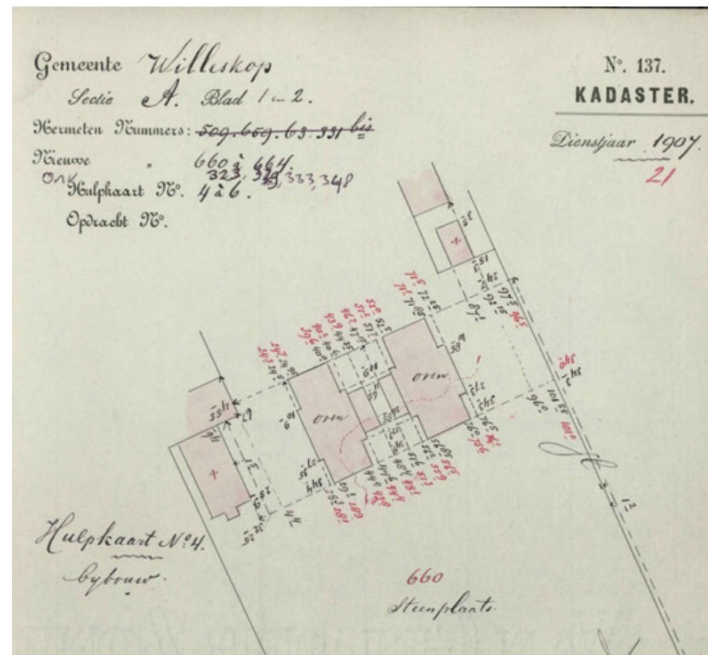
Op de kaart zijn zichtbaar een ongedekte oven (509), huis en koetshuis (508), 10 arbeiderswoningen (510-519) en een schuur (520).

Het is bekend dat in 1866 'twee onafgebouwde ovens' op het terrein stonden. Het linker bouwvlak van perceel 509 is te interpreteren als oven met aangebouwde turfloodsen. Het rechter als losse oven. Deze rechter oven staat op de plek van de huidige steenovenschuur.

- 6 De hulpkaarten en veldwerkkarten zijn geraadpleegd in de archiefviewer van het kadaster.

Hulpkaart 1863

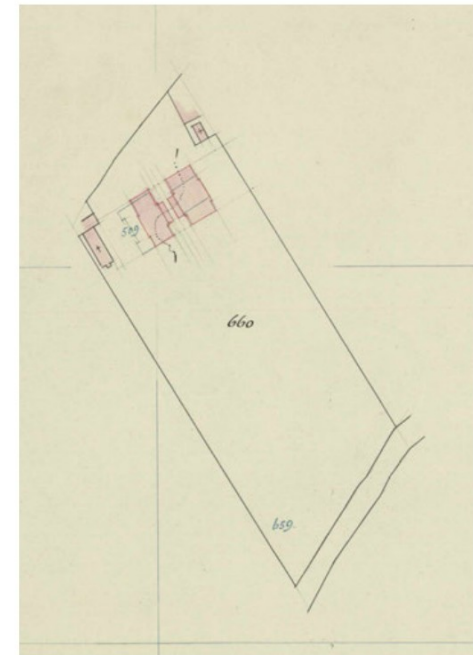

Veldwerkkartaat dienstjaar 1907

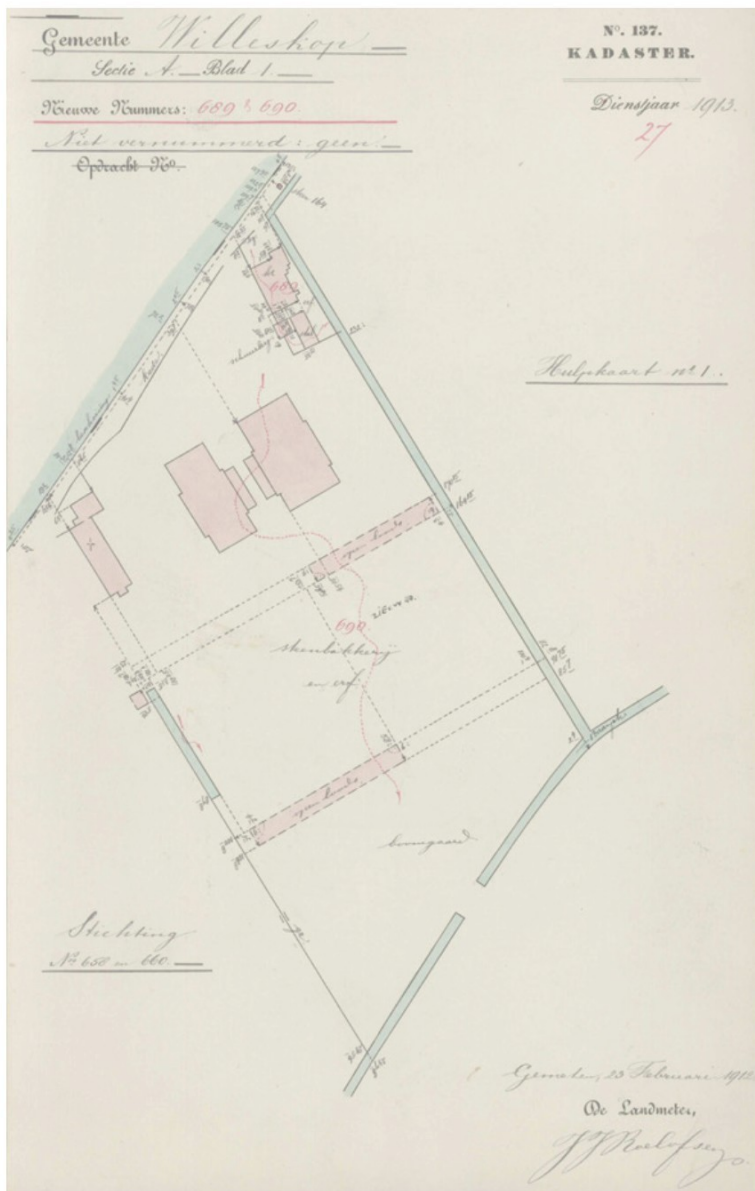
1907

Op de veldwerkkartaat van 1907 zijn twee ovens ingetekend. De linker oven is ondieper geworden. De rechter oven is aan weerszijden verbreed. Het lijkt erop dat de rechter oven nu is afgebouwd, met toevoeging van turfloodsen aan weerszijden. De (vermoedelijke) turfloodsen zijn iets ondieper dan de oven zelf, in de voor- en achtergevel is een kleine verspringing zichtbaar. Beide ovens hebben vermoedelijk een luifel aan de zijde van de toegangsweg (het rode vlakje aan de middentravee).

Op de veldwerkkartaat is langs de oven maatvoering bijgeschreven: 10.85 (linker travee) 27.30 (linker travee + middentravee) en 34.30 (linker travee+middentravee+rechter travee)

Hulpkaart 1906 (dienstjaar 1907)

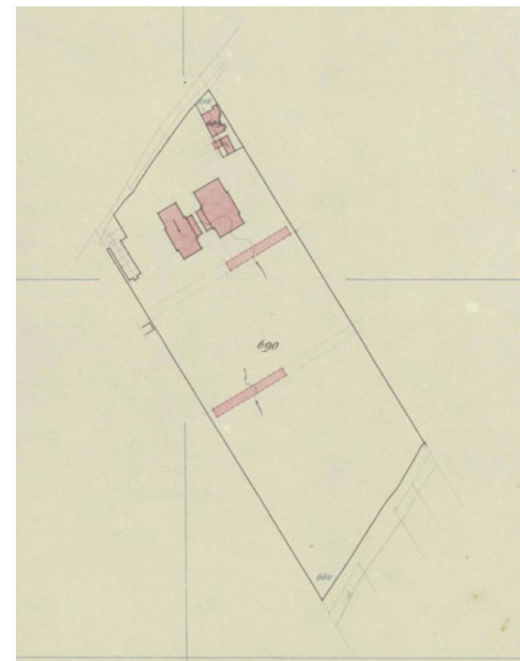
Veldwerkkaart 1912 (dienstjaar 1913)

1912

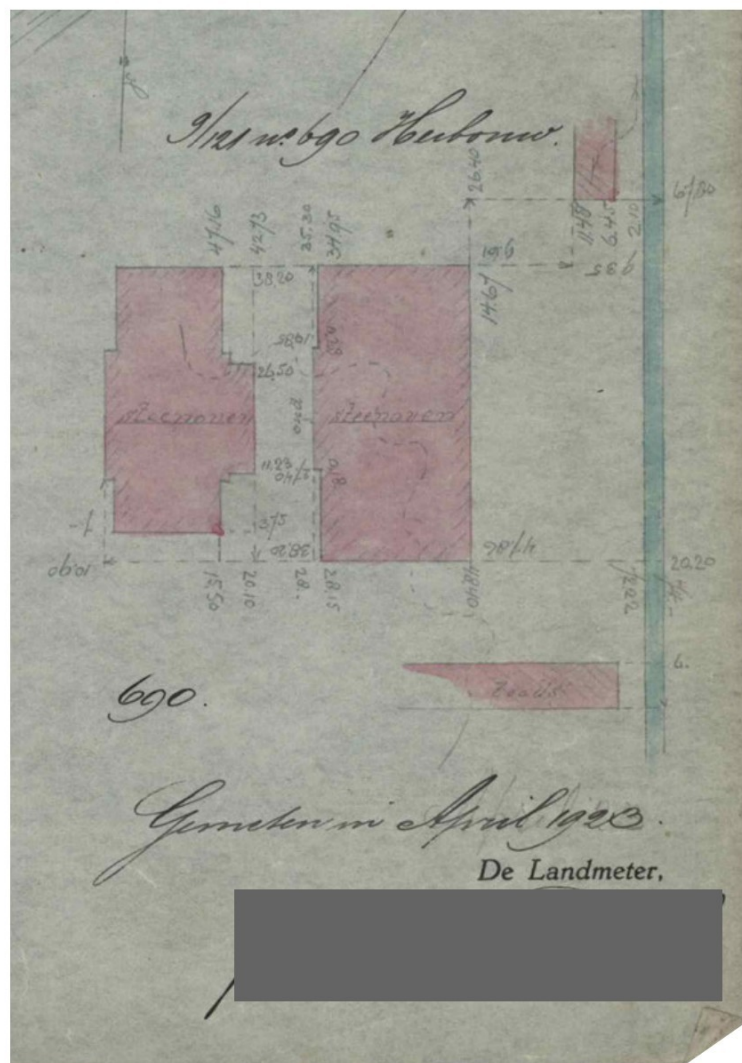
Op de veldwerkkaart van 1912 zijn drooghutten ingetekend. De ovens zijn ten opzichte van 1906 ongewijzigd.

Op het open terrein tussen de drooghutten staat de aanduiding 'steenbakkerij en erf'. Dit gedeelte was de steenplaats waar de te bakken stenen gedroogd konden worden in de open lucht. In het aangrenzende deel langs de Willeskop staat de aanduiding 'boomgaard'.

De percelen zijn intussen vermunnerd waarbij het perceel van de steenoven perceel 690 is geworden en het perceel van de directiewoning 689.

Hulpkaart 1912 (dienstjaar 1913)

Veldwerkkaart 1923 (dienstjaar 1924)

Hulpkaart 1923 (dienstjaar 1924)

1923

Op de veldwerkkaart van 1923 zijn de twee ovens opnieuw ingetekend. De linker oven is ongewijzigd. De rechter oven is gewijzigd.

Het grondvlak van de rechter oven is op de hulpkaart rechthoekig ingetekend, zonder de eerdere verspringingen in voor- en achtergevel.⁷ De oven is aan de rechterzijde breder geworden. De (vermoedelijke) luifel aan de voorzijde is vervallen.

Op de veldwerkkaart is langs de oven maatvoering bijgeschreven: 10.85 (linker travee) 27.40 (linker travee + middentravee) en dan 38.20 (linker travee+middentravee+rechter travee).

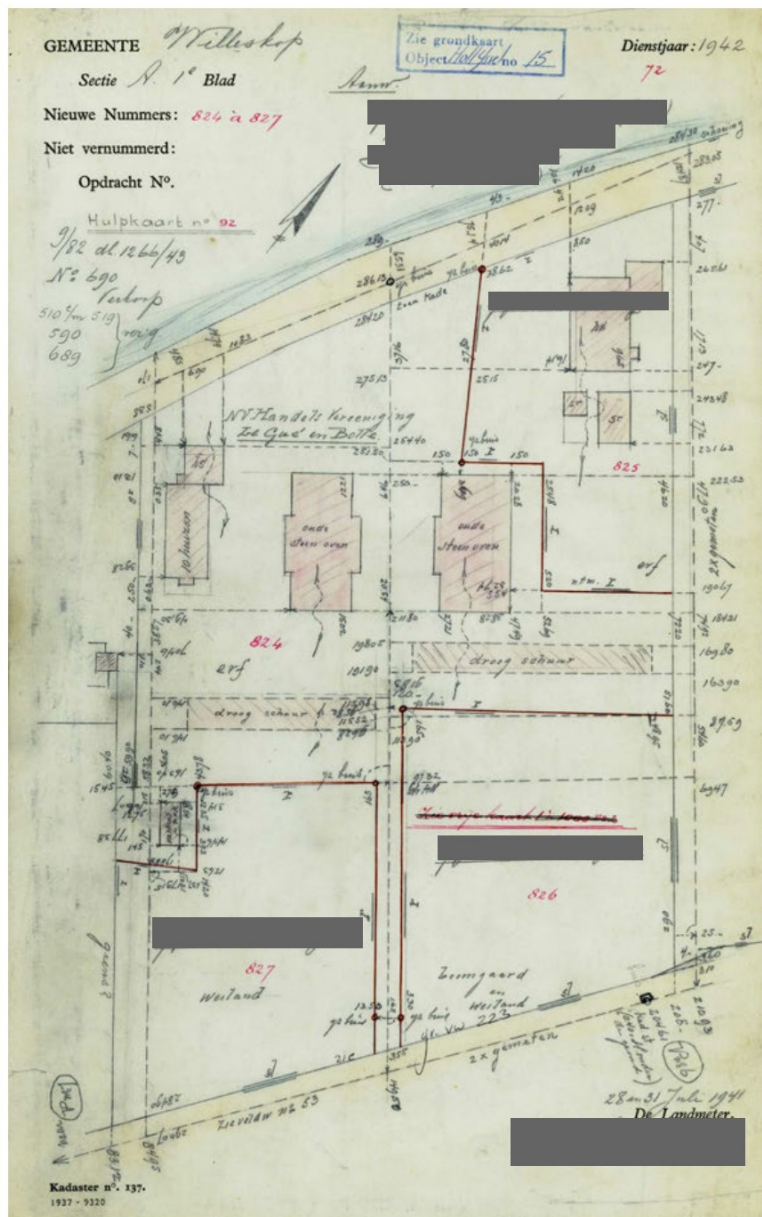
De linker en de middentravee hebben dezelfde beukmaat gehouden als in 1906. Alleen de rechter travee is vergroot. De totale maat van 38.20 komt overeen met de maat van de huidige steenovenshuur.

Boven de inmeting op de veldwerkkaart staat geschreven: '9/121 No. 690 Herbouw'

No. 690 duidt op het perceel van de steenoven.

Uit de gewijzigde bouwcontour en het woord 'Herbouw' is af te leiden dat de steenoven in 1923 geheel of gedeeltelijk opnieuw is opgebouwd.

⁷ Op de veldwerkkaart is aan de voorzijde nog wel een verspringing te zien. Hier staat het woord 'oud' bijgeschreven. Op de hulpkaart is deze verspringing niet meer ingetekend.

Veldwerkkaart 1941 (dienstjaar 1942)

Hulpkaart 1941

1941

Op de veldwerkkkaart van 1941 is het terrein opnieuw ingetekend.

Op dit moment is de fabriek niet meer in bedrijf maar de verschillende gebouwen zijn nog wel aanwezig:

- twee steenovens
- de voormalige bazenwoning
- de voormalige arbeiderswoningen
- twee droogschuren

Het perceel bij voormalige directiewoning is iets vergroot.

De boomgaard langs de Willeskop is inmiddels gesplitst in een gedeelte weiland en een gedeelte boomgaard.

De percelen zijn weer vernummerd. Het perceel van de steenoven is nu perceel 824, het perceel van de voormalige directiewoning 825.

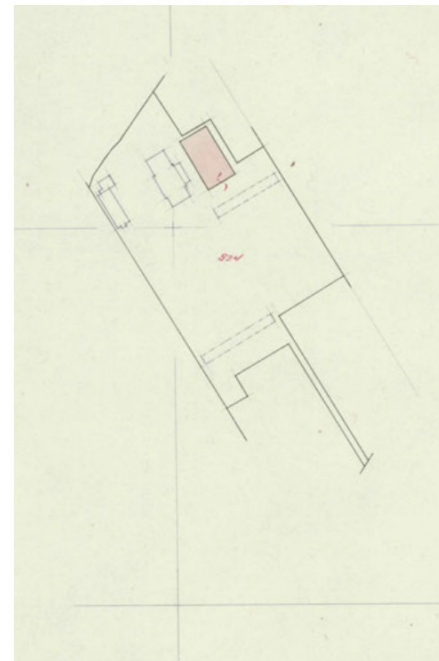
1947

Op de hulpkaart van 1947 is het perceel van de voormalige steenoven (824) opnieuw ingetekend.

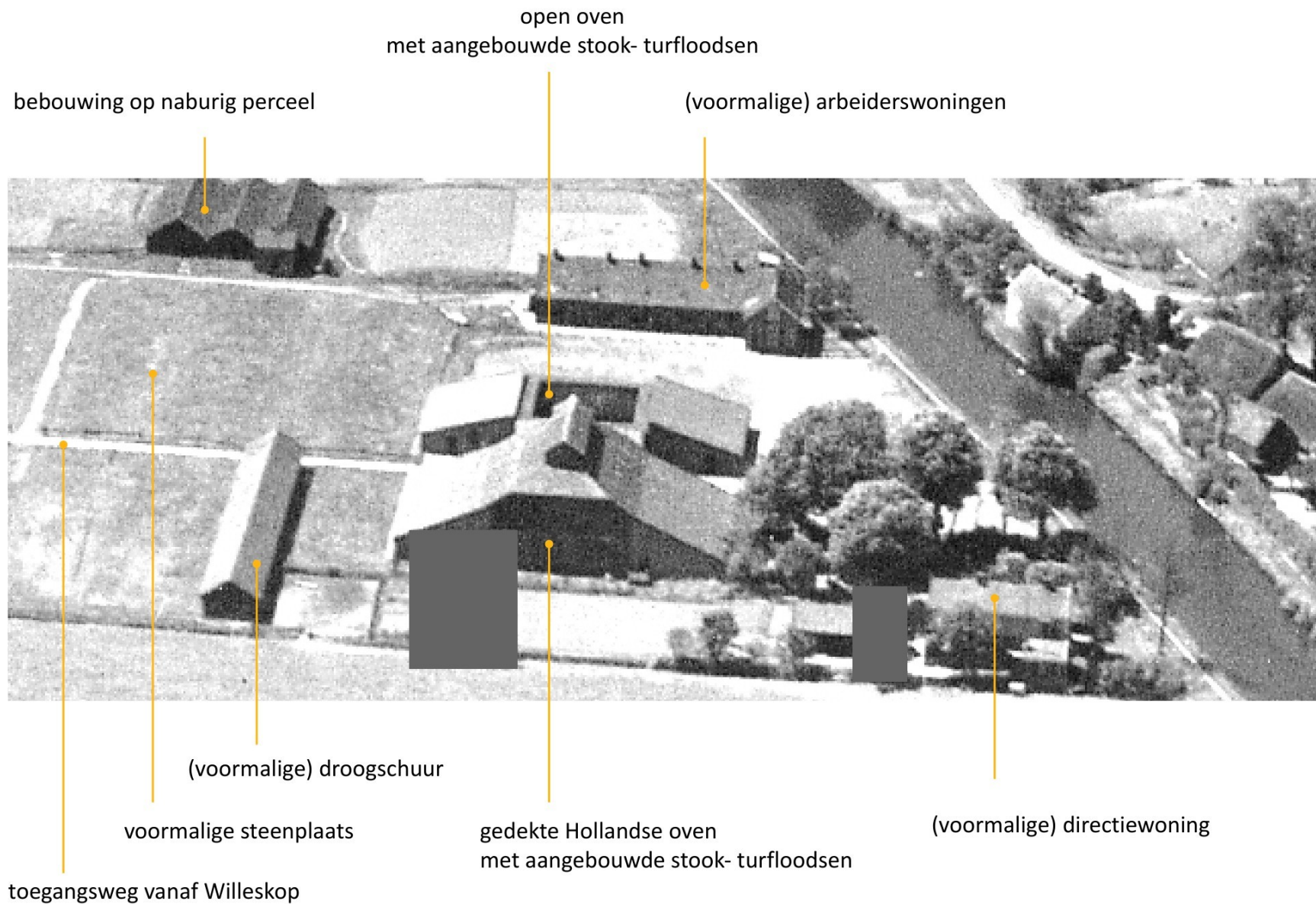
Op dit moment is de steenfabriek grotendeels ontmanteld.

De open oven, de voormalige arbeiderswoningen en de twee droogschuren zijn gesloopt.

Alleen de steenovenshuur van de gedekte oven is blijven staan (met daarnaast op perceel 825 de voormalige directiewoning).

Hulpkaart 1947

Uitsnede luchtfoto 1936 (bron: Geschiedenis met data van de voormalige Steenfabriek IJsseloord, [redacted])

Luchtfoto 9 oktober 1944, met steenovenschuur (1) en voormalige directiewoning (2) (bron: Wageningen University & Research Geoportal RAF aerial photographs)

2.4 Historisch beeldmateriaal

1936

Op de luchtfoto van 1936 is de opzet van het (voormalige) steenoverterrein nog goed te zien. De steenovenschuur (de overkapping van de gedekte Hollandse oven) is op dat moment nog voorzien van de kenmerkende lantaarn in de nok.

1944

Op de luchtfoto van 1944 is te zien dat steenfabriek grotendeels is ontmanteld. De steenovenschuur is goed herkenbaar met daarnaast nog de voormalige bazenwoning

1982

Uit 1982 zijn nog twee foto's bekend.⁸

Op deze foto is te zien dat de lantaarn is verwijderd. De steenovenschuur heeft een dakbedekking van asbest golfplaten.

Aan de voorzijde is nog de originele gevelbetimmering in de middentravee te zien.

Daaronder is de voorgevel grotendeels ingevuld met baksteen met in het midden twee grote deuren. Vermoedelijk zijn dit de stalen deuren die in de Monumenten Inventarisatie Project (zie bijlage 3) worden genoemd.

8 *Geschiedenis met data van de voormalige Steenfabriek IJsseloord, [REDACTED]*

Vooraanzicht, gezien over de Hollandse IJssel, 1982

Op de foto is alleen de linker stook- en turfloods in beeld. Deze heeft drie getoogde deuren/luiken.

Aan de achterzijde is te zien dat de situatie eigenlijk helemaal gelijk is aan de huidige situatie.

In de middentravee is boven de originele gevelbetimmering te zien. Daaronder een baksteenvulling met steunberen. De linkertravee bestaat uit metselwerk met één getoogde deur. De rechter travee bestaat uit metselwerk met, voor zover zichtbaar, twee deuren

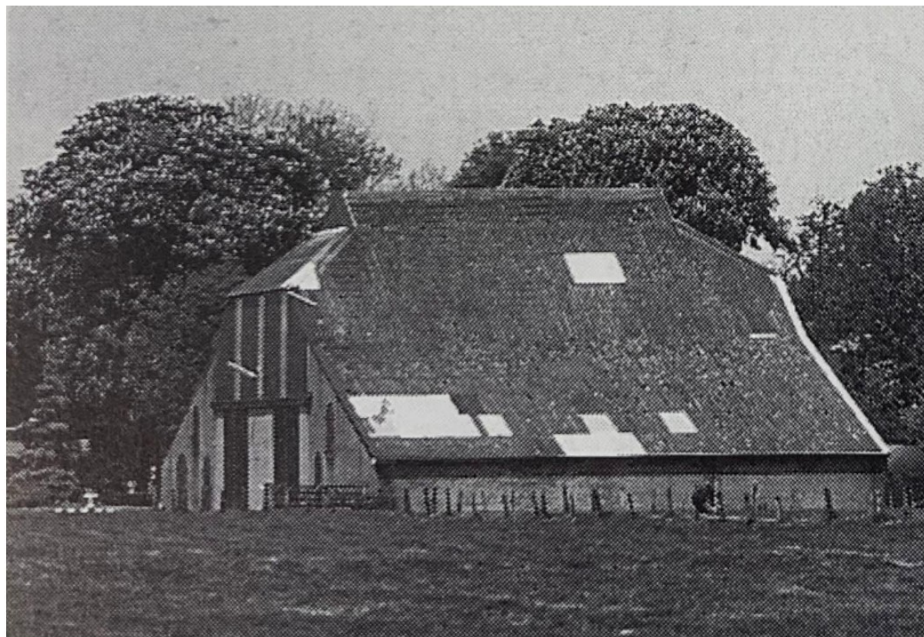
Achteraanzicht, 1982

Omstreeks 1992

Bij de beschrijving in het Monumenten Inventarisatie Project (1992) is een foto opgenomen van de steenovenschuur. Daarop zijn de voor- en zijgevel zichtbaar.

In de voorgevel is de houten gevelbetimmering vervangen door een gevelbekleding van staalplaat. Daaronder is een nieuwe (vermoedelijk baksteen) vulling gekomen met twee paar (vermoedelijk dubbele) deuren.

Op deze foto is ook de rechter stook- en turfloods te zien met twee getoogde deuren/luiken.

Voor- en zijaanzicht, omstreeks 1992

2004

Op een foto uit 2004⁹ is te zien dat de (vermoedelijk dubbele) deuren inde middentravee zijn vervangen door roldeuren.

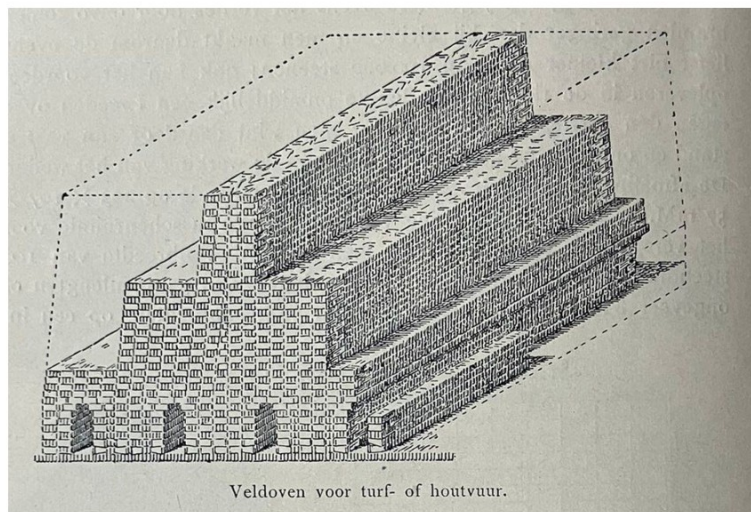
In de rechter travee is een nieuwe roldeur aangebracht. De onderste getoogde deur is gehandhaafd. Van het getoogde luik op de verdieping is het onderste deel verwijderd bij het plaatsen van de roldeur. Het bovenste deel is als restant nog aanwezig.

De situatie op deze foto is grotendeels de situatie zoals die nu nog aanwezig is.

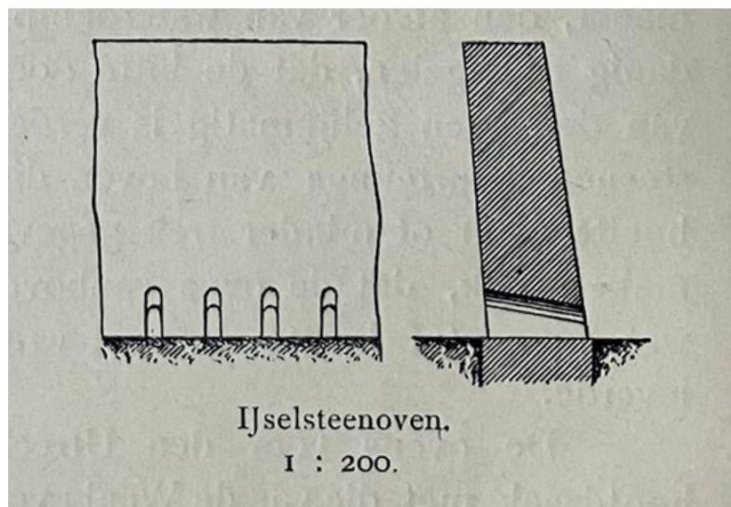
9 *Geschiedenis met data van de voormalige Steenfabriek IJsseloord, [redacted]*

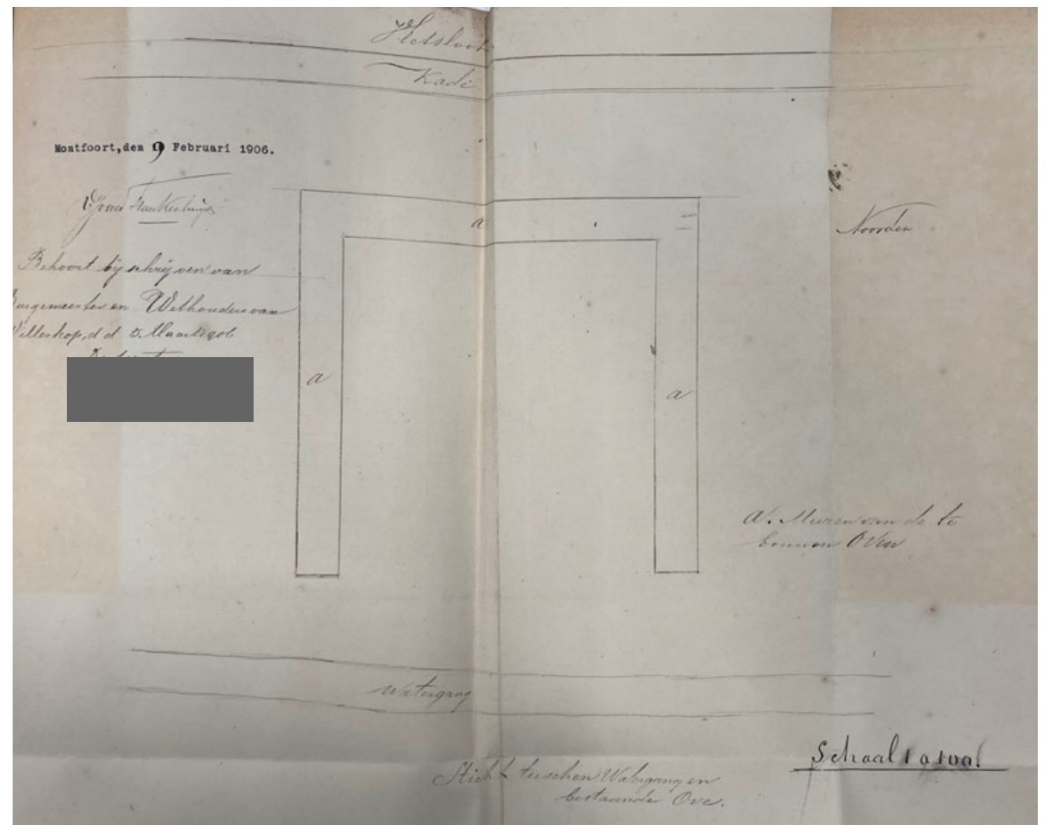
Vooraanzicht, 2004

Stapelwijze van de te bakken stenen in een veldoven voor turf- of houtvuur (de zogenaamde 'ovenzetting')
(bron: Onze Bouwmaterialen, [redacted], 1908)

De (zijdelingse) ovenmuur heeft de schuinte van de ovenzetting (bron: Onze Bouwmaterialen, [redacted])

De U-vormige plattegrond van de nieuw te bouwen oven (1906) van de naburige steenfabriek aan de Willeskop 86. De ovenmuren zijn met de letter 'a' aangeduid. Eén zijde was open voor het laden en lossen van de oven.

(bron: Bouwarchief Willeskop 86, RHC Rijnstreek en Lopikerwaard)

2.5 De gedekte Hollandse veldoven

De gedekte Hollandse oven is typologisch te zien als een doorontwikkeling van de veldbrandovens en veldovens.

Veldbrandoven

De eenvoudigste, en oudste, manier van bakken is in de vorm van tijdelijke 'veldbrandovens'. Op een bodem bestaande uit een vlakke laag gebakken stenen werden droge vormelingen op hun kant gestapeld met daartussen uitsparingen voor het vuur.¹⁰

De tas werd vervolgens aan de bovenzijde afgedekt met enkele platte lagen reeds gebakken steen met daarop zoden of plaggen om de hitte vast te houden. Ook de zijkanten werden afgedekt met afgekeurde gebakken steen en het geheel werd met klei dichtgesmeerd. Aan de bovenzijde liet men enkele trekgangen open en onderin kwamen monden bij de stookgangen.

Om minder afhankelijk te zijn van de weersgesteldheid ging men over tot de bouw van 'veldovens' met vaste ovenmuren van ongeveer een meter dik.

In de verschillende regio's hadden de steenfabrieken een eigen opzet. Langs de Hollandse IJssel hadden de veldovens veelal een U-vormige plattegrond.

In beide lange muren waren gelijkvloers stookgaten aangebracht in de vorm van een rij boogvormige openingen: de 'vuurmonden'. De stenen werden zodanig in de oven gestapeld dat er tussen twee tegenover elkaar gelegen vuurmonden een brandgang ontstond.

De bouw van een veldoven vergde een aanmerkelijk grotere investering, maar gaf door geringer brandstofverlies een aanzienlijke besparing met als bijkomend voordeel dat ook de buitenste stenen in de oven gaar konden worden.

Uit 1906 is een hinderwetvergunning bekend voor het bijplaatsen van een oven op de naburige steenfabriek (Willeskop 86). Op de tekening is de U-vormige opzet van de ovenmuren te zien. Uit de bijgaande stukken blijkt dat deze oven in eerste instantie niet overkapt werd (zie bijlage 5).

Gedekte Hollandse veldoven

Om het stookseizoen te kunnen verlengen en daarmee de jaarlijkse productie te vergroten werden de veldovens uitgevoerd met een overkapping.

Langs de Hollandse IJssel ontstond op deze manier het type van de 'gedekte Hollandse veldoven'.

Typisch voor deze ovens zijn de met pannen gedekte houten kapconstructie en de aan weerszijden van de oven aangebouwde stook- en turfloodsen. Steenfabriek IJsseloord was in de nok voorzien van een ventilatielantaarn met kleppen, waarmee de trek in de oven geregeld kon worden.

Op Steenfabriek IJsseloord zijn de overkapping van de oven en de aangebouwde stook- en turfloodsen bewaard gebleven. De U-vormige ovenmuren en de ventilatielantaarn zijn inmiddels weer verdwenen.

¹⁰ Biografie van de baksteen, , 2012

In de archieven zijn beelden beschikbaar die een indruk geven hoe de ovens op IJsseloord eruit gezien moeten hebben.

Op het terrein waren tegenover elkaar een ongedekte en een gedekte oven aanwezig.

Een voorbeeld van een ongedekte veldoven is die van de steenplaats in Gouderak.

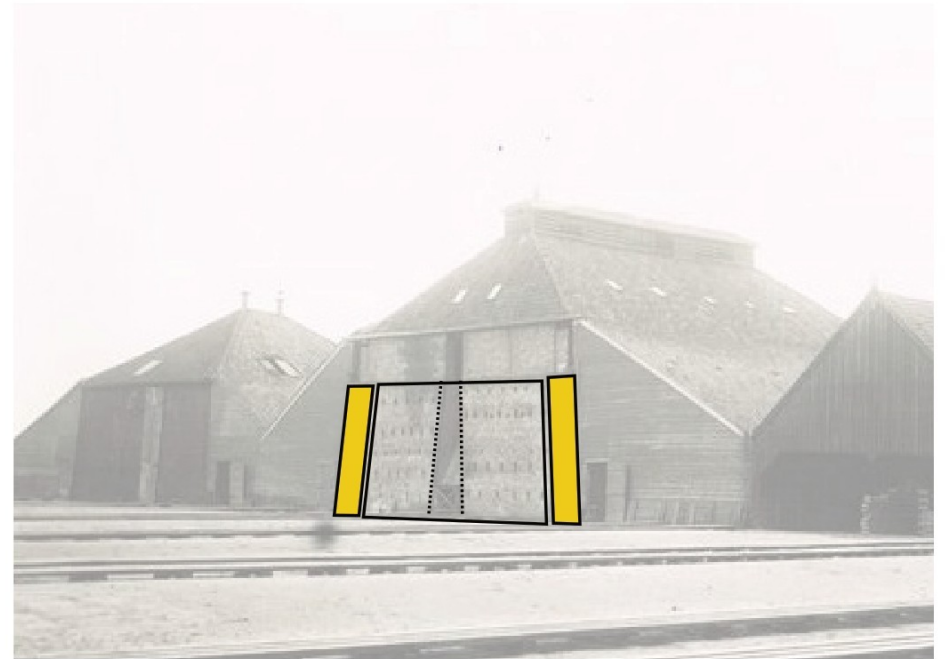
Een voorbeeld van een gedekte Hollandse veldoven is die van steenoven van [REDACTED] in Woerden.

Steenplaats in Gouderak, voorbeeld van een ongedekte oven. Links en rechts de turfloodsen, waartussen de eigenlijke oven, met vaste ovenmuren, stond. Deze oven is niet overkapt. Wel is aan de voorzijde van de oven (de open zijde van de U-vormige oven) een luifel aangebracht. (bron: Geschiedenis met data van de voormalige Steenfabriek IJsseloord, [REDACTED])

Gevelbeeld steenoven van [redacted] in Woerden, voorbeeld van een gedekte Hollandse oven, met vergelijkbare lantaarn
(bron: Geschiedenis met data van de voormalige Steenfabriek IJsseloord, [redacted])

In het gevelbeeld zijn de kenmerkende schuine ovenmuren zichtbaar met daarbinnen de ovenzetting.

(Hier is in de ovenzetting in het midden een ventilatiesleuf uitgespaard)

*Kleivlet bij een (ongedekte) veldoven
(steenfabriek Asperen)*

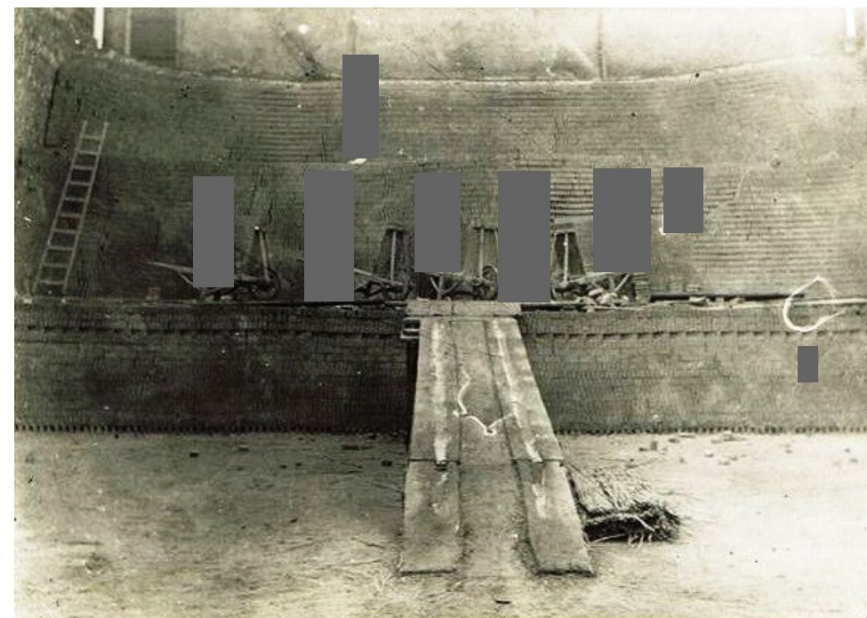
Vormen (steenfabriek Zuilen)

Vormelingen op de droogbaan

Stapelring in de oven (Steenoven Woerden)

Leegkruien van de oven

(Bron: Geschiedenis met data van de voormalige Steenfabriek IJsseloord, [redacted] en collectie de Polderprof)

2.6 Het proces van klei tot baksteen

De te verwerken klei werd in principe het hele seizoen gewonnen. De klei werd met kleivletten naar de fabriek vervoerd. Daar lag het een tijd op een kleiberg 'in de rot' om eventuele plantenresten te laten wegrotten. Voor het verbeteren van de structuur werden kleimolens ingezet. Aanvankelijk werden die aangedreven met paardenkracht. In de loop van de negentiende eeuw stoomgedreven molens in gebruik.

Het vormen van de bakstenen gebeurde door de vormer die de klei in een houten mal in de juiste vorm bracht. Voor het afsteken en aangeven van de te vormen klei en het legen en opnieuw bezanden van de mallen werkten kinderen mee met de vormer. Door de komst van de mechanisatie veranderde dit proces. Toch bleven ook op IJsseloord nog lang kinderen in dienst van de steenfabriek.

Na het vormen van de klei moesten de ongebakken stenen worden gedroogd. De zogenaamde 'vormelingen' werden in eerste instantie in lange rijen plat in de open lucht op de grond - of 'baan' - neergelegd. Wanneer ze voldoende aangedroogd waren, zette men ze op hun kant. Vervolgens werden de gedroogde stenen op 'hagen' gesteld. De stenen werden gestapeld met enige tussenruimte zodat ze volledig konden drogen. Deze stenen heten 'groenlingen'.

Rieten matten werden bij de hand gehouden om in geval van regen de gevormde steen te kunnen bedekken.

Wanneer een voldoende aantal groene steen beschikbaar was, kon het bakken beginnen. In de provincie Holland was het stookseizoen vastgesteld tussen 20 april en 10 september. Gemiddeld stookte men de twee weken droog, daarna vier weken op hoog vuur en tenslotte moesten de stenen nog twee weken afkoelen.

Door de opzet van de oven was het vuur nooit helemaal gelijkmatig verdeeld in de oven. Om te kijken waar de oven harder of zachter brandde keek de stoker naar de bovenzijde van de oven. Tijdens het bakken krompen de bakstenen, waardoor de oven een beetje inzakt. Op de plekken waar de oven meer zakte was het vuur feller dan gemiddeld. Op plekken met minder zakking was er relatief weinig hitte in de oven. Aan de hand daarvan kon de stoker het vuur plaatselijk wat aanwakkeren of temperen. Ook de kleur van het vuur en de rook gaven informatie over het bakproces.

De stoker kon het bakproces regelen door het openen en sluiten van de vuurmonden, het regelen van de ventilatie door het afstellen van de ventilatielantaarn en door het toevoeren van nieuwe brandstof.

Tenslotte beoordeelde stoker wanneer het baksel als gaar beschouwd kon worden.

Een baksel leverde verschillende kwaliteiten op al naar gelang de temperatuur in de oven. Boven in de oven waren de stenen relatief zacht en bros, de middelste stenen waren het best gebakken, de onderste stenen waren vaak te heet geworden en daardoor soms krom en verglaasd. Daarom werden de stenen uitgesorteerd naar kwaliteit. Er bestonden allerlei onderverdelingen al naar gelang hardheid en kleur.

De verschillende kwaliteiten werden voor verschillende doeleinden gebruikt in de bouwwerken. Zo werden bijvoorbeeld in woonwijken de mooiste stenen voor het zichtwerk gebruikt en de misbaksels voor de achterkant van de tuinschuurtjes.

3. Beschrijving van het object

3.1 Bouwmassa

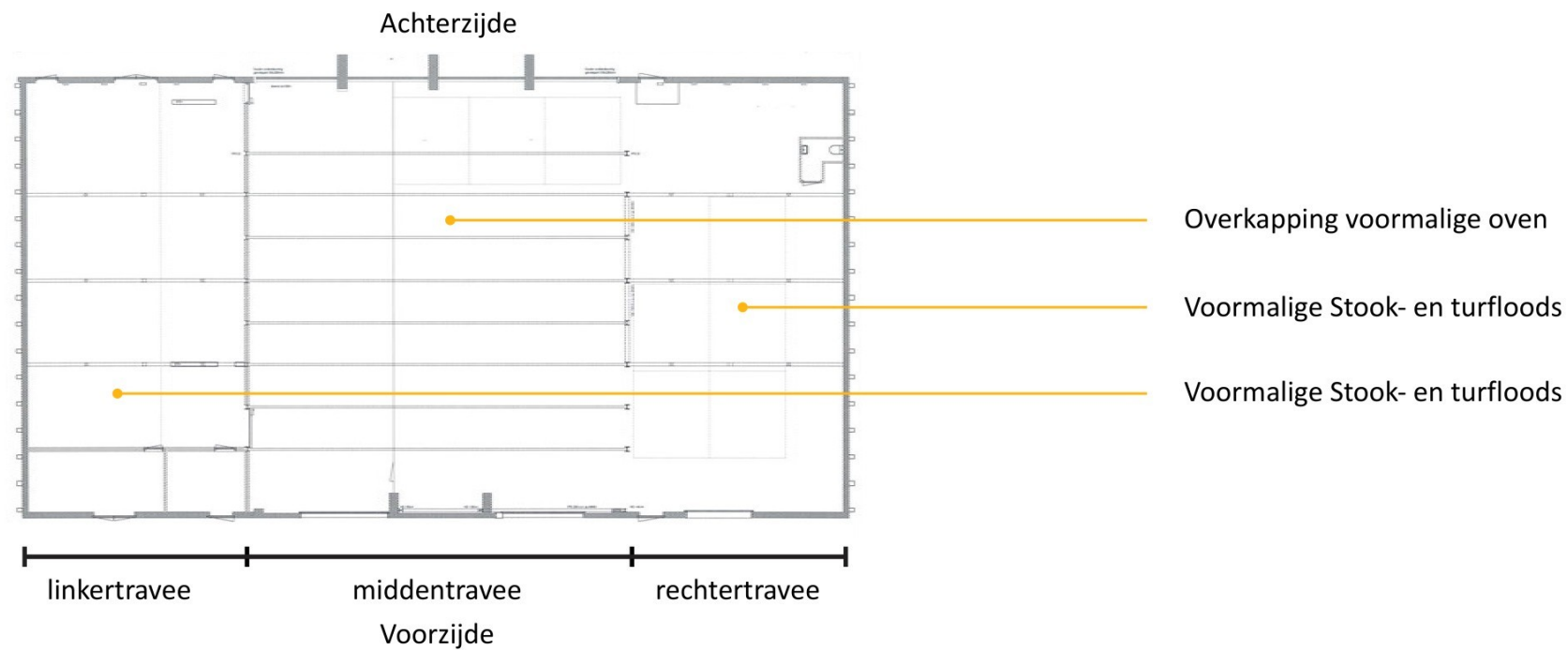
De steenovenschuur heeft een rechthoekige plattegrond, is 38,2 m. lang en 20,3 m. diep. Het pand is opgebouwd in drie traveeën, met in het midden de overkapping van de voormalige steenoven en aan weerszijden de aangebouwde stook- en turfschuren. De hoogte van de overkapping bedraagt 12,7 meter.

De middentravee is voorzien van een zadeldak, dat aan de voor- en achterzijde is voorzien van wolfseinden. De zijtraveeën zijn afgedekt met een iets flauwer lessenaarsdak, waardoor de karakteristieke knik in de daklijn ontstaat.

De bouwmassa heeft door deze opzet een karakteristieke contour en is duidelijk herkenbaar in de omgeving.

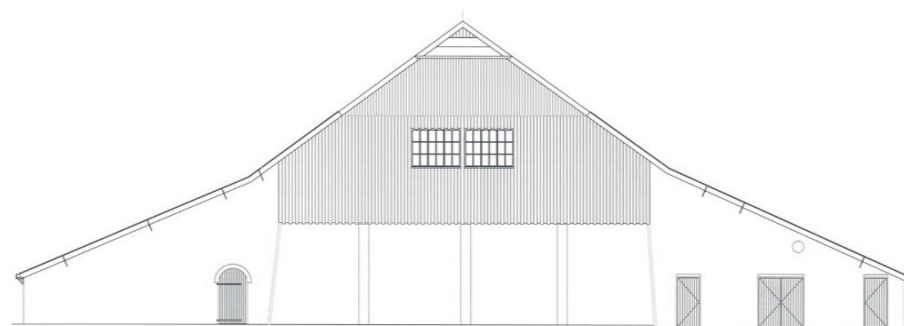
Karakteristieke bouwmassa, gezien vanaf de Willeskop

Plattegrond

Voorgevel (zuidwest)

Achtergevel (noordoost)

3.2 Exterieur

3.2.1 Opzet van de gevels

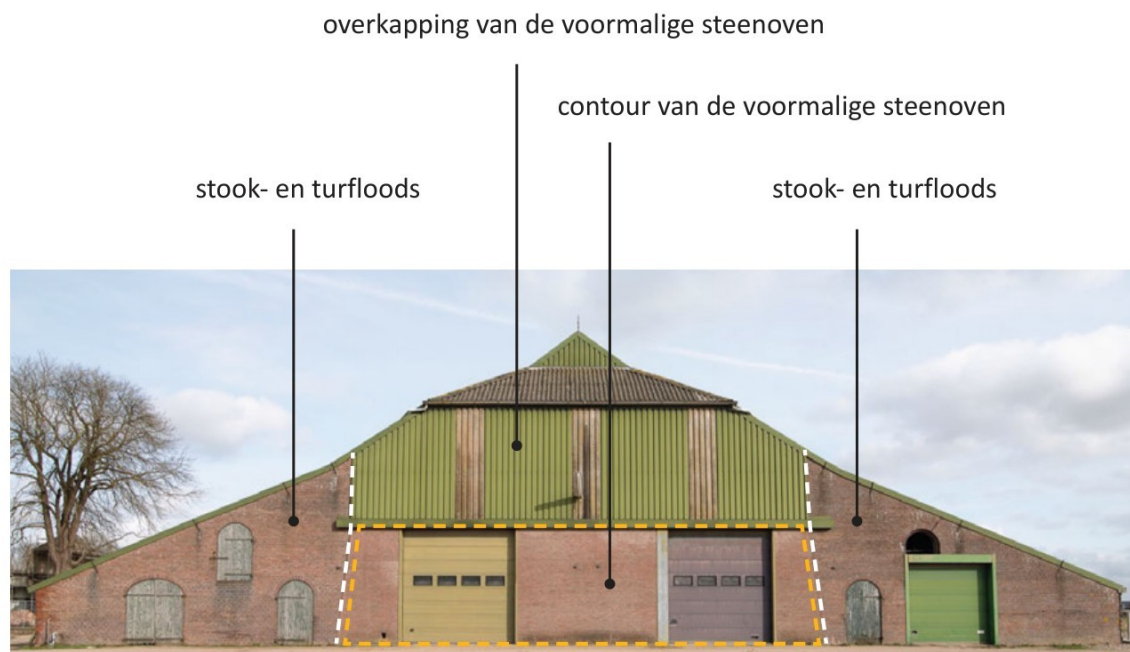
De opzet van de gevels volgt grotendeels de functionele opzet in drieën. In de gevel tekent zich duidelijk een lijn af tussen middentravee (oven) en de zijdelingse aanbouwen (aangebouwde loodsen).

Overkapping van de voormalige steenoven (middentravee)

In het onderste deel van de voor- en achtergevel tekent zich de contour af van de steenoven die oorspronkelijk onder de overkapping stond. Het gedeelte daarboven is ingevuld met plaatmateriaal (voorgevel) en een houten gevelbetimmering (achtergevel).

aangebouwde stook en turfloodsen

De stook en turfloodsen hebben baksteengevels met verschillende gevelopeningen aan de voor- en achterzijde. De lage zijgevels zijn helemaal blind.

Voorgevel met opzet in drie traveeën (foto 2017, ontvangen van opdrachtgever)

Achtergevel met vergelijkbare opzet

3.2.2 Voorgevel

Linker travee

De gevel van de linker travee is opgetrokken in 1,5 steens metselwerk in kruisverband. De stenen, in Rijnformaat, hebben een afmeting van 175x45x85mm. De 10-lagenmaat is 550mm.

In het metselwerk is een kalkvoeg toegepast. Deze is erg uitgespoeld. Voor zover nog waarneembaar lijkt er een gesneden voeg toegepast. Dit is bij de stootvoegen nog enigszins afleesbaar.

In deze gevel zijn twee deuren en een luik aangebracht. Deze zijn opgenomen in een steensponning. Ter hoogte van de begane grond is er aan de linkerzijde een getoogde dubbele deur. Daarnaast zit een getoogde (enkele) loopdeur. Ter hoogte van de verdieping, net iets lager dan de huidige verdiepingvloer, bevindt zich nog een getoogd luik. De deuren zijn allemaal uitgevoerd als spiegelklampdeur, afgehangen aan de originele duimgehengen. Van het bovenste deurtje is nog de originele sluiting bewaard gebleven.

Boven de deuren zijn gemetselde rollagen aangebracht. Onder de deur op de verdieping is ook een gemetselde rollaag aanwezig. Langs de dakrand zijn schootankers zichtbaar, ter plaatse van de gordingen van de kapconstructie. Langs de bovenzijde is de gevel afgewerkt met het zetwerk van de vernieuwde dakbedekking.

Op basis van de uitvoering van metselwerk en gevelopeningen is dit gedeelte grotendeels als origineel te beschouwen.

Achter de loopdeur lag het looppad langs de vuurmonden in de zijdelingse ovenmuur. Achter de dubbele bedrijfsdeuren werden de turven opgeslagen. Het bovenste luik leidde vermoedelijk naar een zoldering boven de in de turfloods.

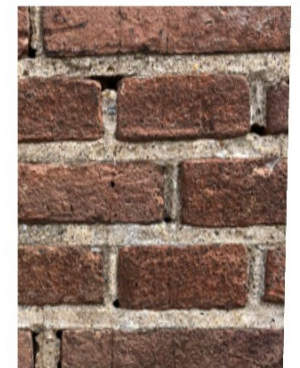
Voorgevel, linker travee

Duimgehang

Sluiting luik

Voegwerk (gesneden stootvoeg)

Midden travee

Het onderste deel van de middentravee is opgetrokken in 1,5 steens metselwerk in kruisverband. De stenen, in waalformaat, hebben een afmeting van 201x50x100mm. Dit gedeelte is platvol gevoegd met een wat hardere voegmortel. Aan de binnenzijde is het metselwerk verstevigd via 2 gemetselde steunberen.

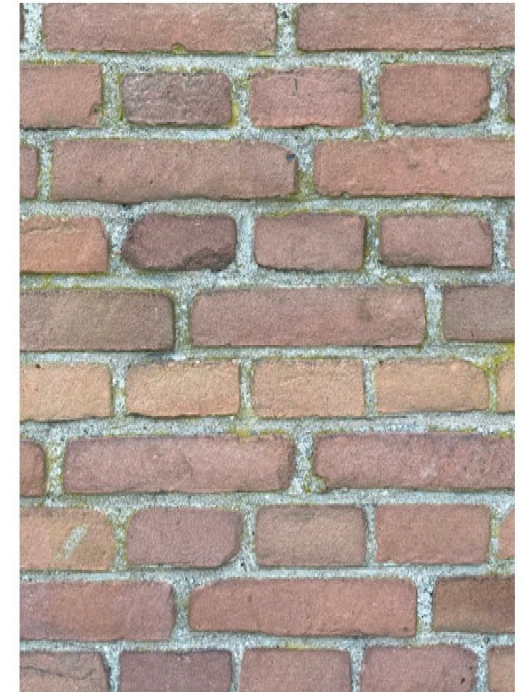
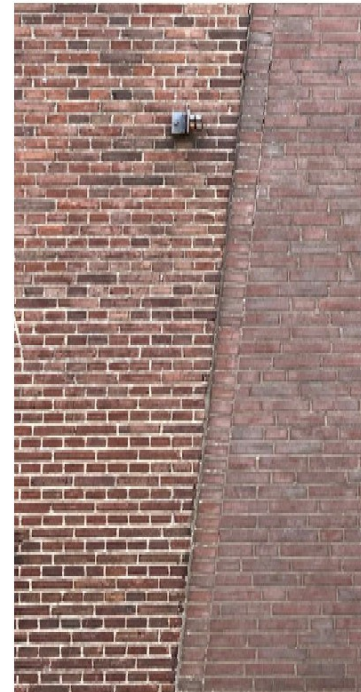
In dit gedeelte van de gevel zijn 2 grote overheaddeuren geplaatst.

Het bovenste geveldeel van de middentravee bestaat uit een stalen gevelbeplating.

Voorgevel, middentravee

Op grond van het beschikbare beeldmateriaal is deze situatie in de periode tussen 1982 en 2004 tot stand gekomen.

Aansluiting origineel werk (links) Metsel- en voegwerk middentravee en latere invulling (middentravee)

Rechter travee

De opzet van de rechtertravee is op hoofdlijn hetzelfde als de linker travee. Het metselwerk van de rechtertravee is in uitvoering identiek.

Ter hoogte van de begane grond zit een getoogde loopdeur. Daarnaast is een kleine overheaddeur geplaatst. Links boven de overheaddeur is een deel van een getoogde steensponning te zien.

Net als in de linker travee zijn langs de dakrand schootankers zichtbaar en het zetwerk van de vernieuwde dakbedekking.

Op de plek waar je (gezien de opzet van de linker travee) een dubbele deur zou kunnen verwachten is geen aftekening (bouwspoor) aanwezig.

Origineel waren er in dit gedeelte dus een loopdeur (begane grond) en een luik (verdieping) aanwezig. Deze situatie is zichtbaar op de foto in het MIP die vermoedelijk rond 1992 is genomen.

In basis is de rechter travee als origineel te beschouwen. De overheaddeur is een vernieuwing uit de periode 1982-2004). Nadien is de spiegelklampdeur op de verdieping verwijderd.

Voorgevel, rechter travee

Restant luikopening met steensponning

Schootanker

3.2.3 rechter zijgevel

De rechter zijgevel is opgetrokken in 1,5 steens metselwerk in kruisverband. De stenen, in Rijnformaat, hebben een afmeting van 175x45x85mm. Dit metselwerk is gelijk aan het metselwerk in de zijtraveeën van de voorgevel.

Het voegwerk is deels uitgespoeld. Plaatselijk lijkt nog een gesneden stootvoeg afleesbaar. In grote delen is alleen nog de achterliggende metselspecie aanwezig.

Bovenaan de gevel zijn (restanten van) uitgemetselde consoles te zien, restanten van een gootconstructie. Bovenop de gevel is de originele muurplaat nog zichtbaar.

Rechter zijgevel

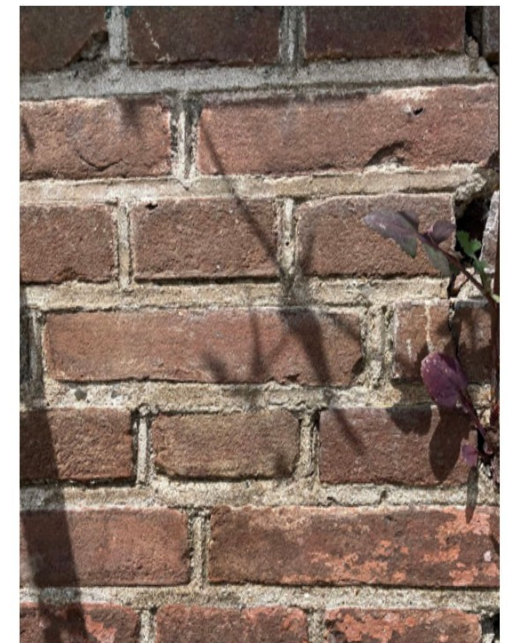
Op grond van de uitvoering is dit gedeelte in basis als origineel te beschouwen.

Op een foto uit 2017 zijn nog delen van een houten bakgoot zichtbaar. Bij het vervangen van de dakbedekking zullen deze laatste restanten verwijderd zijn.

Mede daardoor is het metselwerk in slechte staat. De voegmortel is deels helemaal uitgespoeld en de stenen hebben plaatselijk vorstschade.

Gemetselde console dakgoot

Voegwerk (gesneden stootvoeg)

3.2.4 Achtergevel

Linker geveldeel

Het metselwerk is uitvoering gelijk aan dat van de zijgevel.
Het voegwerk van dit gedeelte is vernieuwd. Om die reden heeft het metselwerk een iets afwijkende uitstraling.

Aan de rechterzijde zit een getoogde spiegelklampdeur in een steensponning.

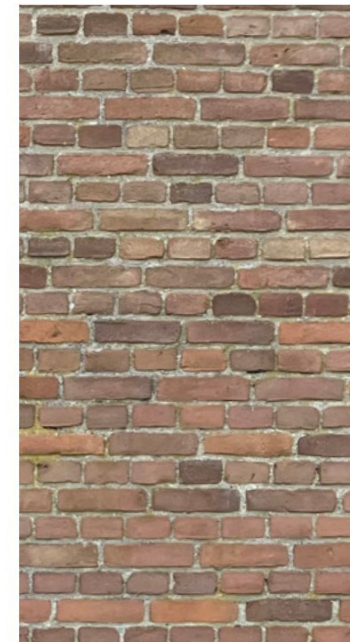
Langs de dakrand schootankers zichtbaar en het zetwerk van de vernieuwde dakbedekking.

Achtergevel

Getoogde loopdeur in steensponning

*Metselwerk voormalige
stook- en turfloods*

Middendeel

Het onderste gedeelte van de middentravee bestaat grotendeels uit metselwerk. Dit gedeelte is opgebouwd met allerlei verschillende soorten baksteen. De bovenste lagen zijn opgemetseld in waalformaat. Tegen de muur zijn ter versteviging drie zware steunberen gemetseld. Aan de rechterzijde ontbreekt een stuk metselwerk. Hier is de gevel dichtgezet met een stijl-en-regelwerk waartegen aan de buitenzijde underlaymentplaten zijn bevestigd.

Op de overgang van het metselwerk van de stook- en turfloodsen en de middentravee is een houten balk aanwezig. Voor zover zichtbaar is dit (een deel van) de ondersteuning van de vakwerkconstructie van de overkapping.

Achtergevel

Aan de spijkergaten te zien was hier aan de buitenkant nog meer houtwerk aan bevestigd. Een klein deel daarvan resteert.

Boven het metselwerk bestaat de gevel uit een bekleding van verticale houten delen. Daarin zijn ook 2 houten vensters opgenomen, elk onderverdeeld in drie ramen met roedenverdeling.

Het bovenste houten deel is op grond van de uitvoering als origineel te beschouwen, evenals de houten ondersteuning op de overgang van zijtraveeën naar de middentravee.

Overgang origineel werk (links) naar latere invulling (middentravee)

Baksteen invulling middentravee met steunberen

Het geveldeel met een allegaartje van baksteen is als een 'latere invulling' te beschouwen. Tussen de twee schuine lijnen in de gevel stond van oorsprong de steenoven. Deze is nog te zien op een luchtfoto uit 1936.

Na het verwijderen van de ovenmuren, volgens de bronnen in 1944, zal hier een opening zijn geweest. Deze zal later zijn dichtgemetseld met het werk dat we nu zien.

Houten gevelbetimmering met (restanten van) vensters

Rechter geveldeel

Het rechter geveldeel is grotendeels opgetrokken in 1,5 steens metselwerk in kruisverband (Rijnformaat, 75x45x85mm). Aan de rechterzijde, tussen de deur en de hoek van de gevel, is het oorspronkelijke metselwerk vervangen. Dit gedeelte is uitgevoerd in waalformaat (210x50x-100mm) in halfsteens verband. (Dit metselwerk loopt een stukje door, voorbij de zijgevel, vermoedelijk om dit kleine stukje metselwerk wat meer stabiliteit te geven.

Achtergevel, rechter geveldeel

In dit geveldeel zijn drie deuren aanwezig. In het midden van dit geveldeel zit een dubbele spiegelklamp deur in een houten kozijn. Aan weerszijden bevinden enkele spiegelklamp deuren in houten kozijnen. In tegenstelling tot de overige buitendeuren zijn deze deuren niet getoogd. Boven de dubbele deuren zit een rond ventilatiegat in het metselwerk. Langs de dakrand schootankers zichtbaar en het zetwerk van de vernieuwde dakbedekking.

Vermoedelijk zijn de huidige deuren aangebracht toen de achterliggende ruimte in gebruik werd genomen als stal. De middelste deuren zijn duidelijk in het bestaande metselwerk ingezaagd. Het lijkt erop dat de rechterdeur nieuw geplaatst is in samenhang met de vervanging van het metselwerk op de hoek.

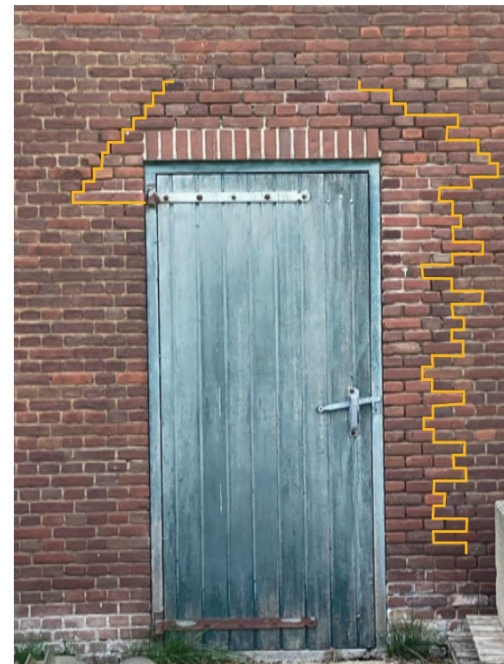

Rechter geveldeel met drie deuren (foto 2017)

Waarschijnlijk is de linker deur op de plek gekomen van een oorspronkelijke getoogde loopdeur. De linker dagkant van deze deur is netjes in verband gemetseld, met drieklezoortjes. Dat duidt erop dat hier al een originele gevelopening zat.

Aan de rechterzijde en de bovenzijde is het metselverband echter onregelmatig. De afwisseling van koppen en strekken volgt niet het kruisverband in de rest van de gevel. Dat duidt erop dat het metselwerk ter plaatse is 'aangeheeld'. Vermoedelijk is de nieuwe deur links tegen de originele 'dagkant' gezet en is boven en rechts de gevelopening aangepast aan de nieuwe deur.

Al met al is het metselwerk van dit geveldeel overwegend origineel met de nodige aanpassingen. De drie deuren zijn als 'recent' te beschouwen.

Onregelmatig metselwerk rond de linker deur.

Middelste deur ingezaagd

4.2.5 Linker zijgevel

De linker zijgevel is opgetrokken in 1,5 steens metselwerk in kruisverband. (Rijnmaat, 175x45x85mm). Het voegwerk is grotendeels uitgespoeld.

Bovenaan de gevel zijn restanten van uitgemetselde consoles te zien. Op de muur is de muurplaat nog aanwezig

Aan de rechterzijde zit een houten ventilatierooster in de gevel. Vermoedelijk uit de periode dat de ruimte als stal in gebruik was.

De gevel is in opzet en uitvoering vergelijkbaar met de rechter zijgevel van het gebouw en grotendeels als origineel te beschouwen.

Linker zijgevel

4.2.6 Kap

Het hoge ingeknikte dak is gedekt met stalen dakplaten. Alleen aan de voorzijde is ter plaatse van de middenbeuk een zinken dakgoot aangebracht. Het dak is verder rondom afgewerkt met zetwerk.

Deze dakplaten zijn een aantal jaar geleden aangebracht als vervanging van asbest golfplaten.

Aan de zijde van de voorgevel is een stalen windvaantje te zien met de letter K. Aan de zijde van de achtergevel zat ooit een zelfde windvaantje met de letter B. Samen vormden ze de initialen van de eigenaar [REDACTED]

Recente dakbedekking, bovenin één van de originele windvaantjes

3.3 Constructie

3.3.1 Fundering en begane grondvloer

Over de fundering zijn geen (onderzoeks)gegevens bekend. Vermoedelijk hebben de muren van het pand een gemetselde fundering met versnijdingen. De ovenmuren (van de verdwenen oven) zullen ook een gemetselde fundering hebben gehad. Het is niet bekend of deze nog aanwezig zijn.

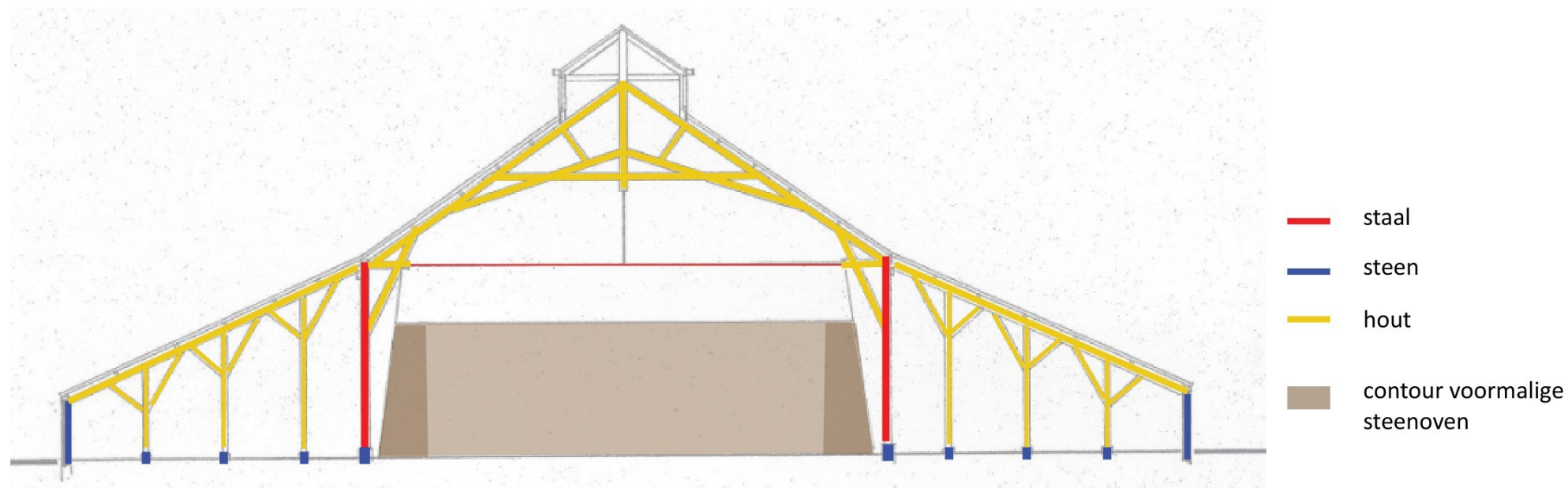
De stalen en houten kolommen zijn gefundeerd op gemetselde poeren, deels zichtbaar boven maaiveld.

In het hele pand is 'recent' een gewapende betonvloer aangebracht. Mogelijk is daar een koppeling gemaakt met de bestaande fundering.

3.3.2 Constructieve opzet steenovenschuur

De middentravee, de eigenlijke overkapping van de oven, is zo opgezet dat er een vrije overspanning over de oven was. Deze overspanning wordt gevormd door een spant dat bestaat uit een houten kapconstructie, een zogenaamd springwerk, dat wordt gedragen door stalen kolommen. De vrije overspanning bedraagt 17,5 meter.

De zijdelingse traveeën hebben een houten kapconstructie die enerzijds afsteunt op de stalen kolommen en anderzijds op de dragende zijmuren van de stook- en turfloodsen. Deze kapconstructie wordt ondersteund door een aantal standvinken.

Constructieve opzet steenovenschuur (tekening: [REDACTED], bewerking CH)

Constructie middentravee

De hoofddraagconstructie van de middentravee bestaat uit acht hoofdspanten. Als kolommen zijn stalen IPB22 profielen toegepast. Daartussen is het houten springwerk opgenomen.

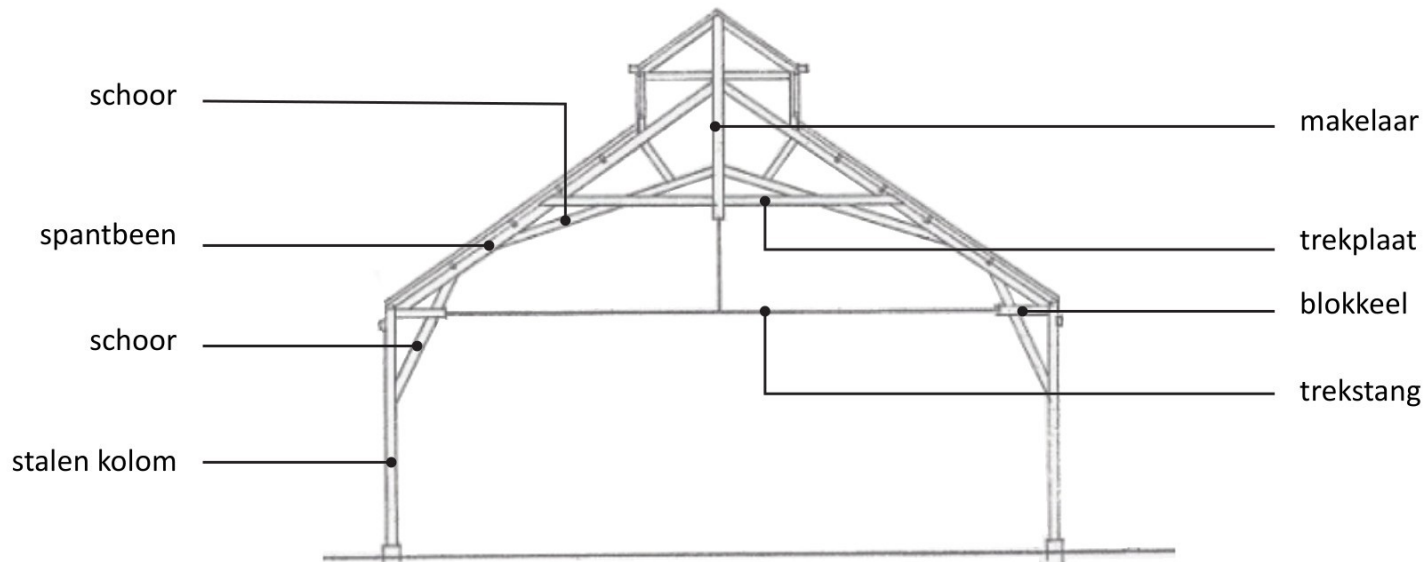
springwerk

De term springwerk is afgeleid van het Duitse Sprengwerk, hetgeen ongeveer overspanningswerk betekent.¹¹ Een springwerk is een houtconstructie, waarbij de belasting op de spantbenen (het gewicht van het dak) via schuine schoren wordt afgeleid naar de zijkant.

11 Houten Kappen in Nederland, [REDACTED], 1989

De belasting op de constructie wordt daarbij verdeeld in verticale en horizontale krachten. De verticale belasting wordt opgevangen door de draagconstructie (in dit geval de stalen kolommen). De horizontale krachten (spatkrachten) worden opgevangen door een (houten) trekplaat en een ijzeren trekstang, tussen de blokkeels aan de voet van het spantbeen.

Op deze manier kan een grote vrije overspanning worden gemaakt.

*Opzet houten springwerk, ondersteund door stalen kolommen
(tekening: [REDACTED], bewerking CH)*

Overzicht kapconstructie

Reeks stalen kolommen (breedflensprofiel IPB22)

spantbeen

verbinding met stalen beugel

trekstang

blokkeel

schoor

bevestiging met stalen beugel

ondersteuning met hoeklijn

Aansluiting springwerk op kolommen

Aansluiting schoren op kolom

Gemetselde poer (foto 2017)

Trekbal overgekeept over spantbeen (verbinding 1) schoor (verbinding2) en makelaar (verbinding 3) (foto: 2017)

Trekstang met wartel (1), ondersteuning trekstang (2) (foto 2017)

Voor de kolommen is een IPB220 profiel toegepast.¹²

Het houten spantbeen is opgenomen in het lijf van de stalen kolommen. Het spantbeen staat op een hoeklijn die aan de stalen kolommen die aan de kolom is bevestigd.

De trek balk (ook wel hoofdspantbalk genoemd) is samengesteld uit drie dunneren delen die door de boutverbindingen samengehouden worden.

De trek balk is overgekeept over de spantbenen, schoren en de makelaars.

Bij de verbindingen de onderdelen onderling is veelvuldig gebruik gemaakt van staal, zoals stalen beugels, strippen, bouten en volgplaten. Daarmee kunnen de relatief grote krachten in het springwerk goed opgevangen worden, wordt het afschuiven van onderdelen voorkomen.

De ijzeren trekstangen zijn met wartels op spanning gebracht. De trekstangen worden in het midden ondersteund door ijzeren draden die bevestigd zijn aan de makelaars.

De spanten zijn onderling verbonden en geschoord. Over alle kolommen loopt een houten 'muurplaat'. Aan weerszijden van elke stalen kolom is een schoor aangebracht die de kolom en de muurplaat verbindt

12 Tijdens het veldwerk is geen type aanduiding gevonden. In een opname door BOEI uit 2011 is IPB22 vermeld. Gezien het breedflensprofiel met evenwijdige flenzen kan er van worden uitgegaan dat deze aanduiding klopt.

onderlinge verbinding
tussen kolommen
(‘muurplaat’)

schoor

Onderling zijn de makelaars verbonden door een dubbele houten balk.

Nabij de nok is een houten kruisverband
aangebracht.

kruislings
windverband
aangebracht tussen
makelaars

onderlinge verbinding
tussen springwerken

gevelvakwerk voor- en achterzijde

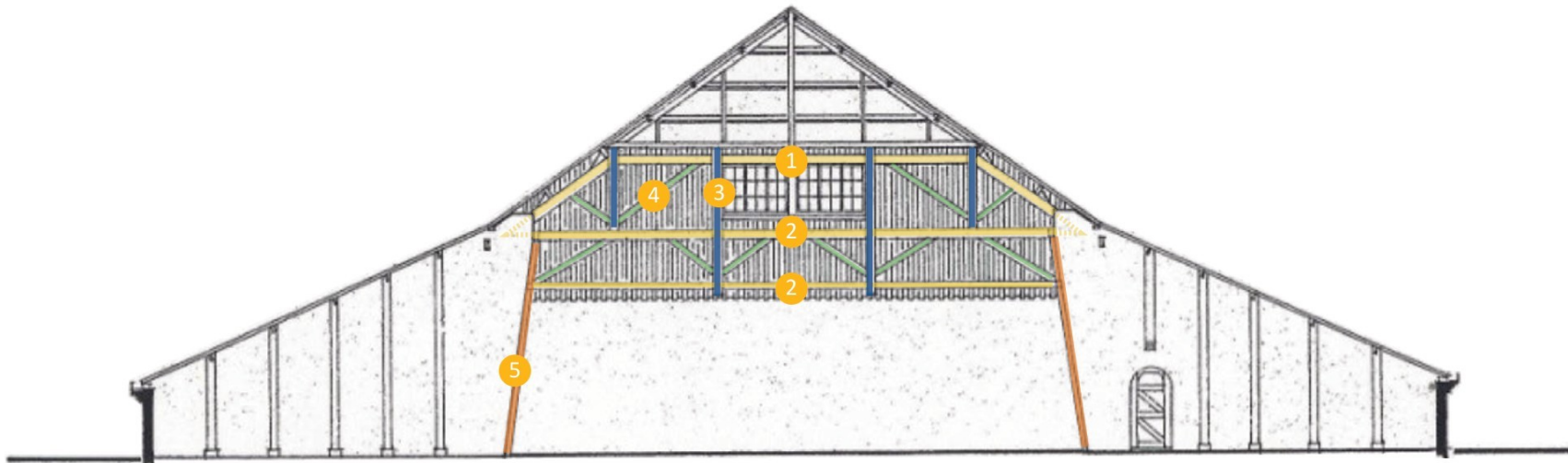
Ter plaatse van de voor- en achtergevel is de overspanning op een andere manier vormgegeven. Ook hier is een vrije overspanning gemaakt. Deze is opgebouwd als hangwerk. De constructie is aangepast op de specifieke vorm van het dak met wolfseinden.

Aan de bovenzijde volgt de constructie de daklijn (1). Daaronder is een tweetal horizontale (trek)balken en aanwezig (2). Deze zijn met verticale balken (3), ook wel 'hangers' genoemd, verbonden aan de bovenste balk. Binnen dit raamwerk zijn houten schoren aangebracht (4).

De constructie steunt aan de zijkant af op het metselwerk van de stook- en turfloodsen en een tweetal staanders die langs het metselwerk doorlopen tot de grond (5).

Bij de verbindingen is waar nodig gebruik gemaakt van staal (beugels, strippen en bouten). De schoren zijn ingekeept en gespijkerd.

Dit hangwerk is afgeschoord aan de naastliggende spanten.

Constructieve opzet gevelvakwerk (tekening: XXXXXXXXXX, bewerking CH)

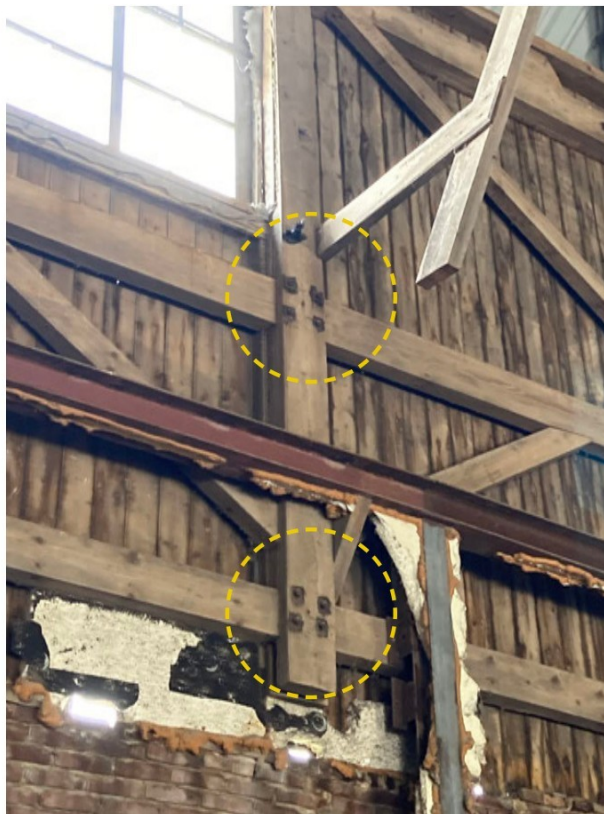
Overzicht hangwerk (achtergevel)

Oplegging metselwerk en houten staander

*Verbindingen met stalen strippen en beugels,
schoren gekeept en gespijkerd*

Verbindingen hangers vastgezet met bouten

*Hangwerk afgeschoord aan het
naastliggende spant*

Constructie stook- en turfloodsen.

De constructie van de zijdelingse stook- en turfloodsen is in basis gelijk.

Deze opzet bestaat uit een dakbalk die wordt ondersteund door een aantal standvinken (kolommen met aan weerszijden een schoor richting de dakbalk).

De verbindingen tussen kolom en dakbalk zijn gepend¹³ en de schoren gespijkerd.

In de linker travee is een deel van de standvinken verwijderd om meer ruimte te maken. Er is een nieuwe draagbalk aangebracht om het resterende (bovenste) deel van de standvinken op te vangen. Op deze draagbalk is gedeeltelijk ook een nieuwe verdiepingsvloer aangebracht. De nieuwe draagbalk is met bouten en volgplaten aan de originele standvink bevestigd.

In de rechter travee heeft een zelfde aanpassing plaatsgevonden. Ook hier is een deel van de standvinken afgezaagd om meer ruimte te maken.

Om het resterende bovenste deel van de standvinken op te vangen zijn hulpconstructies aangebracht.

13 Bij een aantal standvinken is een gepende verbinding gezien tijdens het veldwerk.

Constructie turfloods (linker travee)

draagbalk, secundair
aangebracht

standvink ingekort

Constructie turfloods (linker travee)

Turfloods (linker travee), verdieping secundair ingebracht

Constructie turfloods (linker travee), boven de (se-cundaire) verdiepingsvloer

draagbalk, secundair
aangebracht

standvink ingekort

Constructie turfloods (rechter travee)

Detail toognagel van pen-en-gatverbinding

Originele pen-en-gatverbinding met toognagel (aangepijld) en latere verbindingen met bouten en hoekijzers

Hulpconstructie t.b.v. de roldeur in de voorgevel

Diverse secundaire hulpconstructies in staal en hout, deels om ingekorte standvinken op te vangen, waarschijnlijk ook deels als draagconstructie voor een inmiddels verdwenen verdiepingsvloer

Dakconstructie

Over de draagconstructie van het gebouw zijn gordingen aangebracht. Om en om zijn de gordingen origineel en later aangebracht. De originele gordingen zijn met een houten klos op de dakspanten/ dakbalken bevestigd. Bij de meer recente gordingen is deze klos niet toegepast.

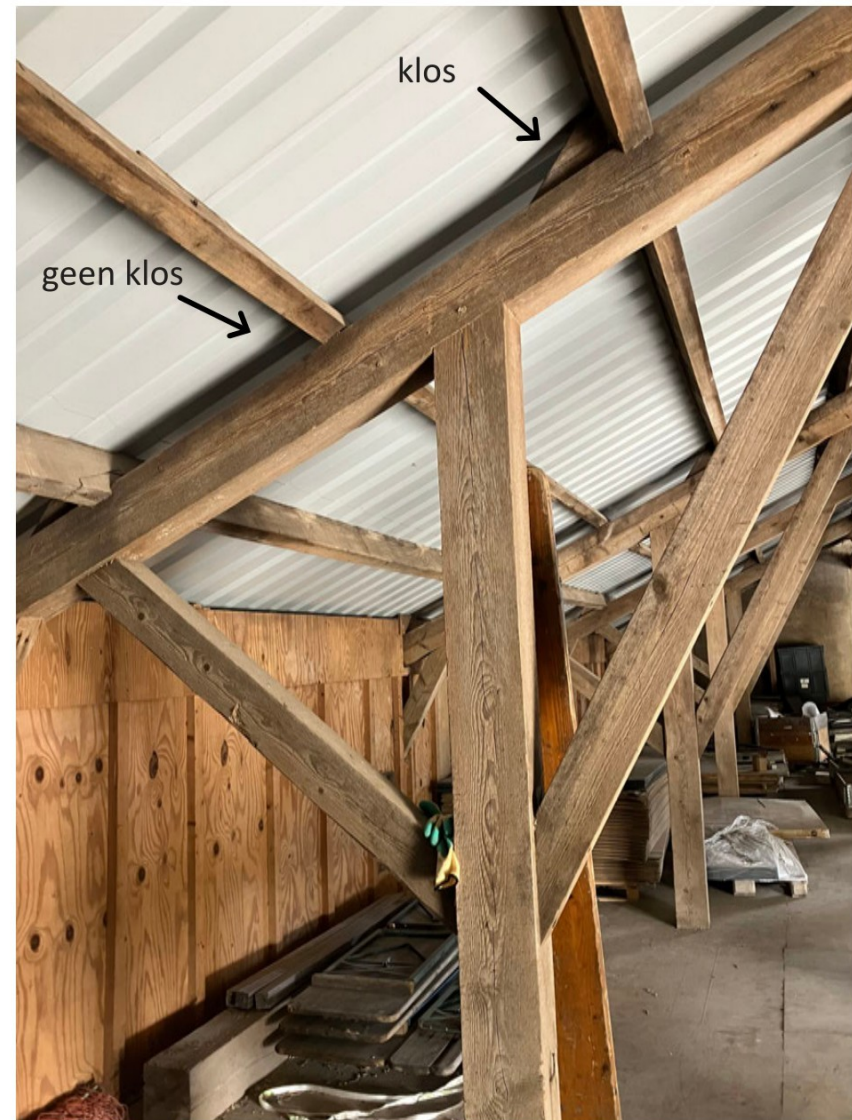
In de originele gordingen zitten inkepingen (bouwsporen) van stabiliteitsverbanden die schuin over de gordingen liepen. In de nieuwe gordingen zitten deze inkepingen niet.

Oorspronkelijk zullen er over de gordingen sporen hebben gelopen waarop de panlatten waren bevestigd.

De aanpassingen aan de dakconstructie zijn vermoedelijk in 1968 gedaan. Toen is de originele dakbedekking met gebakken pannen vervangen door asbest golfplaten. Het windverband kon toen vervallen omdat het plaatmateriaal vanaf dat moment zorgde voor stijfheid in het dakvlak.

Mogelijk zijn de originele sporen die over de gordingen liepen (en ander vrijkomend hout) hergebruikt als de nieuwe 'tussen'-gordingen.

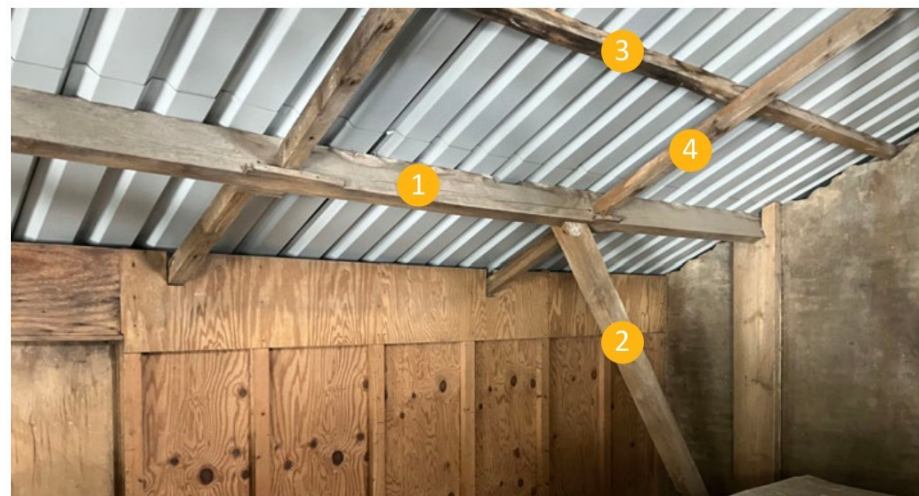
In het laatste vak van bij de achtergevel is de overspanning wat groter dan in de andere vakken. In de linker zijtravee is te zien dat daar de nodige hulpconstructies aangebracht om het doorbuigen van de constructie tegen te gaan.

Gordingen om en om origineel (met klos) en later aangebracht

Bouwspoor van een verwijderd windverband (inkepingen in een schuine lijn over de originele sporen)

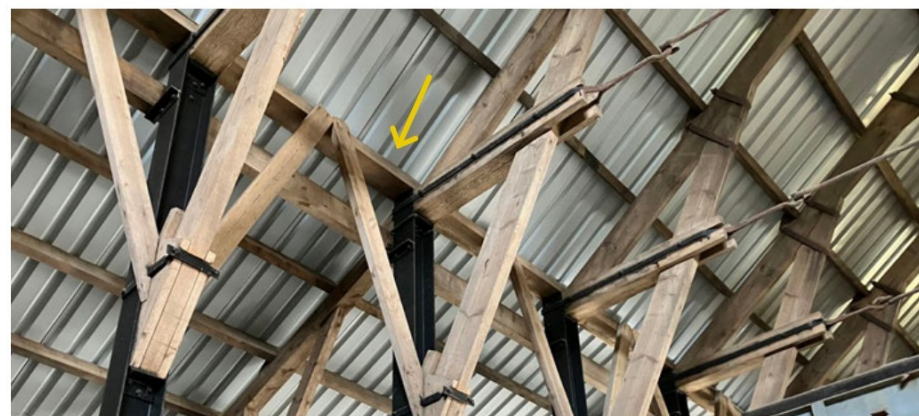
Hulpconstructies in het laatste vak bij de achtergevel

(1) originele gording

(2) extra ondersteuning originele gording (zie volgende pagina)

(3) later aangebrachte 'tussen'-gording

(4) extra ondersteuning 'tussen'-gording

Muurplaat waarop de onderzijde van de daksporen rustte

Hulpconstructie achtergevel

Tegen de achtergevel zijn bij de stook- en turfloodsen verstevigingsbalken aangebracht met schoren naar de gordingen van de dakconstructie.

Deze verstevigingen zijn vermoedelijk aangebracht omdat de overspanning op die plek groter is dan elders.

Het gebruikte hout vertoont sporen van hergebruik (inkepingen en spijkergaten). Het lijkt erop dat deze hulpconstructies later zijn aangebracht, mogelijk toen bleek dat deze overspanning toch een maatje te groot was.

Grotere overspanning bij voor- en achtergevel

Hulpconstructie linker travee

Hulpconstructie rechter travee

Aanpassing staalconstructie

Eén van de aanpassingen die ingrijpt in de originele structuur is het inkorten van enkele stalen kolommen aan de rechterzijde. Vermoedelijk is dat gedaan ten behoeve van een vrijere doorgang tussen de middentravee en de rechter zijtravee. De ingekorte kolommen worden opgevangen door een (jongere) stalen ligger (HE-180-A).

Kolommen ingekort en ondersteund door (jongere) stalen ligger

Staalconstructie bij voorgevel t.b.v. tussenvloer

Tussenvloer voorgevel

Tegen de voorgevel is een latere stalen constructie aangebracht. Deze is gebouwd als constructie voor een verdiepingvloertje voor opslag. Daarnaast zijn de grote roldeuren in de voorgevel eraan bevestigd. Een van de liggers heeft dienst gedaan als kraanbaantje.

Kraanbaantje

Tegen de achtergevel is een stalen hulpconstructie aanwezig (1). Deze is middels een stalen ligger (2) verbonden met de originele kolommenstructuur van de overkapping (3). De gebruikte staalprofielen (1 en 2) zijn 'recent'.

Deze hulpconstructie is secundair aangebracht, waarschijnlijk ter versteviging van de achtergevel.

Stalen hulpconstructie tegen achtergevel, verbonden aan de originele kolommenstructuur

3.4 Interieur

Algemeen

De linkertravee is van de middenbeuk afgescheiden door een steens muur van kalkzandsteen, met daarin een stel schuifdeuren aan de kant van de voorgevel, en een loopdeur aan de kant van de achtergevel.

Daarboven is de voormalige hooizolder, aangebracht een houten tussenvloertje en een houten scheidingswand.

Het niveau van het luik in de voorgevel sluit niet aan op het niveau van de tussenvloer van de hooizolder. De tussenvloer ligt iets hoger.

Scheidingswand met daarboven de hooizolder

De tussenvloer van de hooizolder ligt iets hoger dan het boven-deurtje in de voorgevel

Niveauverschil van buiten gezien

Niveauverschil van binnen gezien

Linkertravee

Een klein deel van de linkertravee is aan de zijde van de voorgevel afgescheiden door een steens muur van kalkzandsteen. Daarin zijn 2 bergingen gemaakt, onderling gescheiden door een muur van kalkzandsteen. Beide bergingen hebben een loopdeur naar de grote ruimte, die dienst heeft gedaan als paardenstal.

Scheidingswand tussen paardenstal en bergingen

De vloer bestaat uit een betonvloer. De kalkzandsteenwanden zijn uitgevoerd in schoon metselwerk. De buitenwanden zijn gepleisterd. Deels zijn de houten balklaag en houten wanden van de hooizolder in het zicht. Tegen het dakvlak zijn isolatieplaten tegenaan gebracht.

In de voormalige paardenstal zijn nog twee lage muurtjes te zien, die vermoedelijk zijn aangebracht als onderdeel van de stalindeling.

Berging met getoogde buitendeur in de voorgevel

Interieur voormalige paardenstal

Interieur voormalige paardenstal, achterdeur en afgetimmerde hooizolder

Middentravee

In de middentravee zijn geen verdere indelingen aanwezig. Het interieur wordt bepaald door de aanwezige constructies die in het zicht zijn. De vloer bestaat uit een betonvloer. De buitenwanden zijn uitgevoerd in metselwerk. Ter plaatse van de kap zijn de stalen dakplaten zichtbaar.

Interieur middentravee, richting achtergevel

Interieur middentravee, richting voorgevel

Interieur middentravee, met betonvloer

Rechter travee

Het interieur wordt bepaald door de aanwezige constructies die in het zicht zijn. De vloer bestaat uit een betonvloer. De buitenwanden zijn grotendeels gepleisterd. Ter plaatse van de kap zijn de stalen dakplaten zichtbaar.

In de achterzijde van de rechter travee bevinden zich de restanten van een 'recente' toiletruimte.

Interieur rechter travee, restanten recente toiletruimte

Interieur rechter travee, betonvloer

Interieur rechter travee, zijgevel

Interieur rechter travee, voorgevel

4. Bouw- en gebruiksgeschiedenis

1906 bouw steenoven

In 1906 wordt een steenoven gebouwd op de plaats waar nu de steenovenschuur staat. Deze oven wordt ingetekend op de kadastrale kaart van 1906 (dienstjaar 1907). Het is bekend dat er in 1905 op de fabriek een brand heeft plaatsgevonden. Het bedrijf was verzekerd en het ligt voor de hand dat met het verzekeringsgeld een nieuwe oven is opgetrokken.

Op de kadastrale veldwerkkaart van 1906 (dienstjaar 1907) is de oven precies ingemeten. De oven bestaat uit drie traveeën. Twee daarvan komen precies overeen met de huidige oven (de middelste travee en de linker zijtravee en de linkertravee hebben dezelfde maat). De rechter travee is een stuk kleiner. Gezien de latere ontwikkelingen gaat het hier vermoedelijk om een 'voorloper' van de huidige steenoven.

1923 herbouw

Op de kadastrale hulpkaart van 1923 (dienstjaar 1924) wordt de oven opnieuw ingetekend. Op de kadastrale hulpkaart wijzigt de gebouwcontour. De contour komt nu precies overeen met de huidige steenovenschuur.

Op de veldwerkkaart van april 1923 (dienstjaar 1924) is de oven precies ingemeten. De maatvoering komt nu overeen met die van de huidige steenovenschuur.

Het bijschrift 'herbouw' duidt erop dat in dat jaar de oven geheel of gedeeltelijk opnieuw is opgetrokken. Op grond van de kadastrale informatie blijft de vraag of alleen de rechter travee is uitgebreid of de hele steenoven is herbouwd.

In het gebouw zelf zijn geen aanwijzingen gevonden van een bouwfasering die duidt op een uitbreiding of uitbouw van alleen de rechter travee.

Uit de staalconstructie is af te leiden dat de middentravee uit de jaren '20 moet stammen. Na circa 1920 ontstonden namelijk de betreffende breedflensprofielen met evenwijdige flenzen.

Tot slot is er een aanbesteding gemeld in de zomer van 1922 voor het bouwen van 'een nieuwe steenoven' voor de Steenfabriek 'Ijsseloord' te Willeskop.

Dit alles wijst erop dat het hele gebouw (overkapping en aangebouwde stook- en turfchuren) in één keer is opgetrokken c.q. herbouwd in 1923.

Mogelijk is de overkapping gebouwd/herbouwd over de nog bestaande steenovenmuren. Dat kan verklaren dat het middengedeelte van het gebouw dezelfde maatvoering heeft gehouden.

1943/1944

In 1944 worden de ovenmuren gesloopt. Dat valt ongeveer samen met de verkoop van het pand in 1943 en de ingebruikname als agrarsch bedrijf. Het is bekend dat in diezelfde periode de arbeiderswoningen en droogschuren op het terrein worden gesloopt.

1968

In 1968 wordt de originele dakbedekking van gebakken pannen vervangen voor asbest golfplaten.

Hierbij wordt ook de ventilatielantaarn verwijderd. Het wijzigen van de dakbedekking brengt ook een wijziging van de kapconstructie met zich mee (verwijderen van sporen en windverbanden en toevoegen van tussenliggende gordingen).

Vooralsnog ongedateerd

Op basis van fotomateriaal weten we dat in 1982 de voor- en achtergevel met een baksteenvulling was dichtgezet. Aan de voorzijde was deze voorzien van een stalen deuren. Wanneer deze invulling is gemaakt is vooralsnog onbekend. Omstreeks 1992 is deze gevelvulling nog aanwezig.

1992-2004

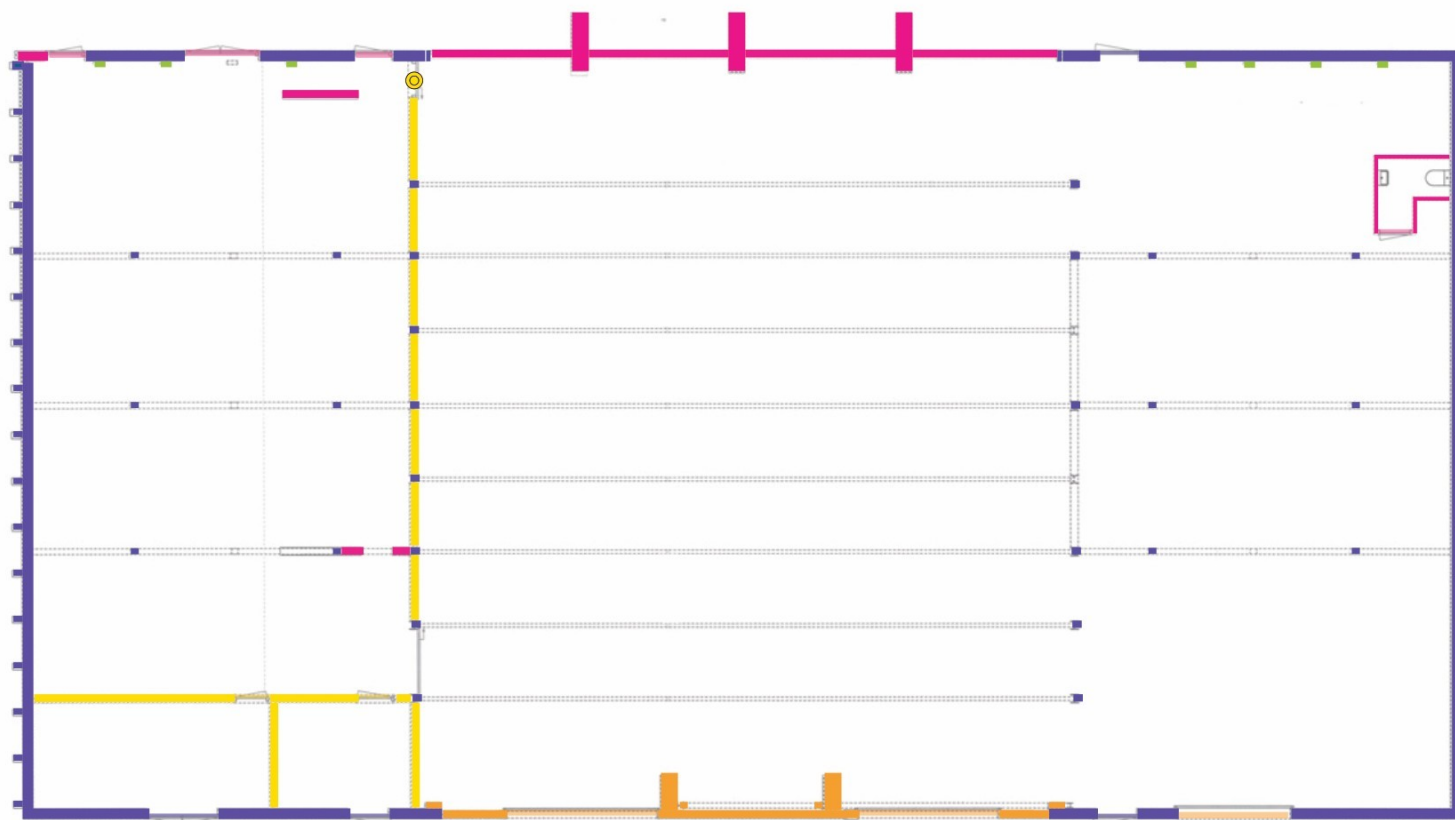
In de periode tussen 1992 en 2004 wordt de voorgevel voorzien van een nieuwe baksteen vulling. In deze gevel komen twee grote roldeuren. Vermoedelijk is in deze periode ook de kleinere roldeur aangebracht. In samenhang daarmee zullen intern de nodige tussenvloeren en hulpconstructies voor opslag zijn gemaakt.

Vanaf 2004

Vanaf 2004 wordt het pand gebruikt als manege. Waarschijnlijk wordt op dat moment de indeling met kalkzandsteenmuren en de hooizolder gerealiseerd.

Na 2017

Na 2017 worden de asbestgolfplaten vervangen door stalen dakplaten.

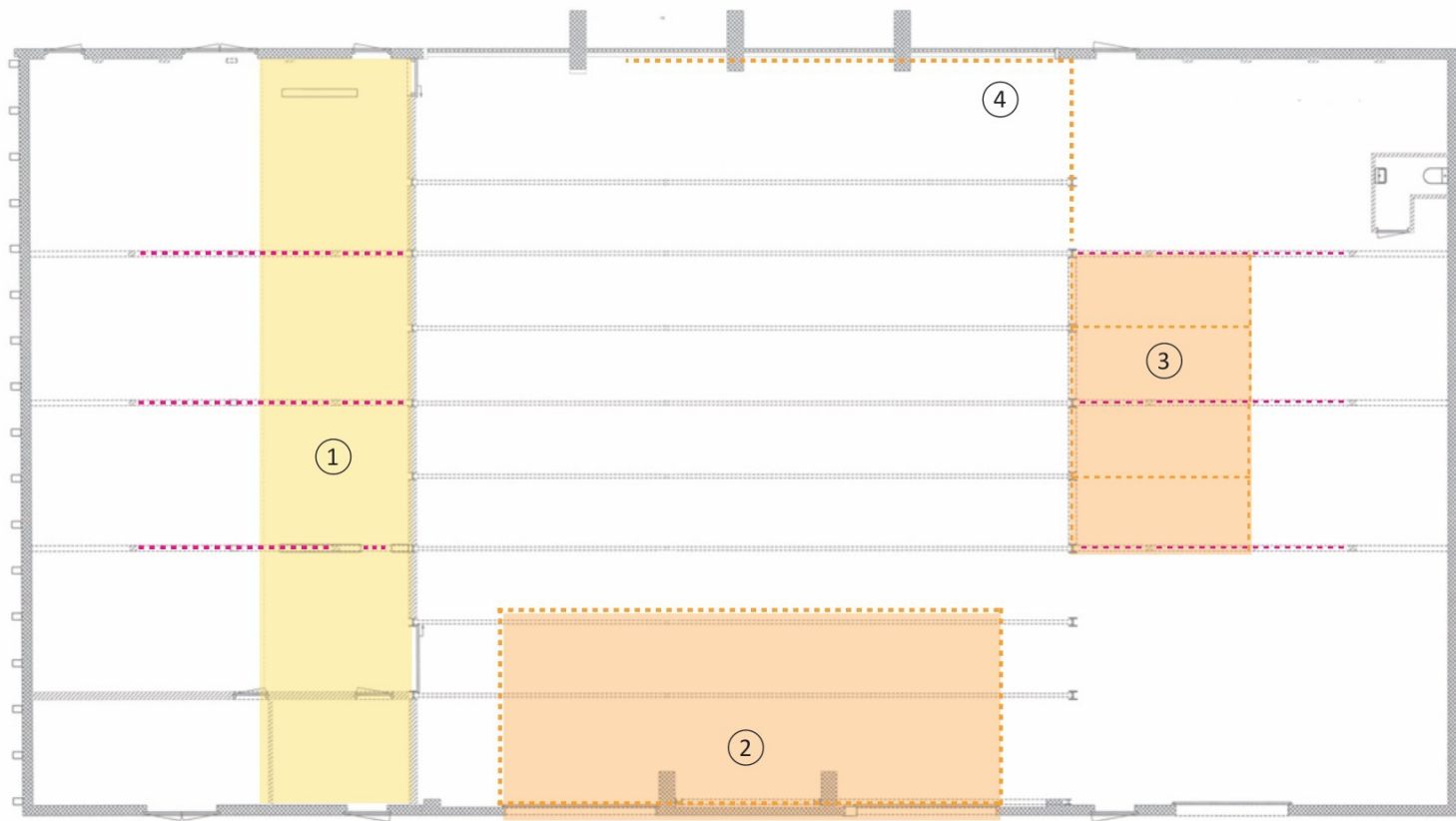
0 1 5m

NB: in deze faseringstekening zijn de later aangebrachte tussenvloeren en hulpconstructies (zie volgende blad) buiten beschouwing gelaten.

Faseringstekening steenovenschuur

Legenda

	1923
	aanpassing kort na 1923
	vooralsnog ongedateerd
	1992-2004
	vanaf 2004

0 1 5m

*Faseringstekening later aangebrachte tussenvloeren en hulpconstructies
(geprojecteerd op plattegrond begane grond)*

Legenda

vooralsnog ongedateerd

1992-2004

vanaf 2004

①

hooizolder

②

verdiepingsvloer (opslag)

③

restanten verdiepingsvloer (opslag)

④

hulpconstructie achtergevel

.....

aanpassing/toevoeging draagconstructie

5. Waardestelling

Deze waardestelling is opgesteld aan de hand van de Uitvoeringsrichtlijn Bouwhistorisch onderzoek met waardestelling (URL 2007) en is gebaseerd op de cultuurhistorische waarden van het pand. Dit staat los van de bouwtechnische toestand, gebruikersbelangen, ontwerpoverwegingen en financiële aspecten.

De waardestelling bestaat uit een contextuele waardestelling en een intrinsieke waardestelling.

Contextuele waardestelling

De contextuele waarden omschrijven de positie van het gebouwde object ten opzichte van de ruimere cultuurhistorische context. Er wordt toegelicht hoe het object zich verhoudt tot andere, vergelijkbare objecten in de regio of landelijk. Bij de contextuele waardestelling wordt een aantal waarden getoetst (zie hieronder), steeds in relatie tot de gangbare toetsingscriteria gaafheid en zeldzaamheid.

Mogelijke waarden zijn:

- Historische waarden
- Ruimtelijke waarden
- Architectuurhistorische waarden:
- Bouwhistorische waarden
- Kunsthistorische waarden
- Gebruikswaarden en functiespecifieke waarden
- Herinneringswaarden

(Voor een verdere duiding van deze waarden zie de URL 2007)

Behalve het formuleren van contextuele waarden is het van belang om de eigen, fysieke onderdelen van het object te waarderen. Deze onderdelen kunnen een materiële waarde hebben, maar ook een conceptuele waarde, vanwege het achterliggende ontwerpidee of de functionele betekenis binnen het object.

Intrinsieke waardestelling

De intrinsieke waardestelling is bedoeld als een graduele waardestelling, waarin de gelaagdheid van de waarden binnen het onderzochte object wordt weergegeven. Bij intrinsieke waarden worden elementen getoetst op het belang van het onderdeel binnen het object.

Dat houdt in dat ouderdom niet per se hoeft te leiden tot een hoge waardering en dat jonge onderdelen ook van hoge waarde kunnen zijn. Behalve de fysieke onderdelen van het object, zijn er soms ook waarden toe te kennen aan niet fysieke onderdelen, zoals zichtlijnen of een indeling gerelateerd aan gebruik.

De intrinsieke waardestelling levert handvatten voor de planvorming en de beoordeling van de impact van de geplande werkzaamheden op het object. De waardestelling is geen dictaat; de omgang met die waarden wordt bepaald in afstemming tussen de betrokken partijen. Doorgaans betekent dit dat er bij hoog of positief gewaardeerde onderdelen gekozen wordt voor een behoudende of restauratieve aanpak, maar wijzigingen zijn daarmee niet uitgesloten. De reden voor de wijziging dient echter goed beargumenteerd en onderbouwd te worden.¹⁴

14 bron: Uitvoeringsrichtlijn Bouwhistorisch onderzoek met waardestelling (URL 2007)

Bij de intrinsieke waardestelling wordt naar de volgende aspecten gekeken:

Algemeen

- ruimtelijke context (directe omgeving)
- bouw-, gebruiks- en restauratiegeschiedenis

Gebouwd object

- bouwvolume/contour/silhouet
- gevels (architectuur en uitvoering)
- ontwerp/architectuuropvatting/concept
- indeling/structuur/plattegrond
- materiaalgebruik
- constructie
- interieurafwerkingen
- installaties
- functiespecifieke elementen
- objectgebonden kunst

In deze waardestelling worden de onderdelen van het object in onderlinge samenhang en in relatie tot elkaar beoordeeld, met in achtneming van de resultaten van de contextuele waarden. Hierbij worden de volgende drie waarde categorieën onderscheiden:

- Hoge intrinsieke waarde: van groot belang voor het karakter, de structuur of de betekenis van het object.
- Positieve intrinsieke waarde: van ondersteunend belang voor het karakter, de structuur of de betekenis van het object.
- Indifferente intrinsieke waarde: van weinig of geen belang voor het karakter, de structuur of de betekenis van het object

Waardestellingstekeningen

De representatie van de waardestelling vindt zijn neerslag in waardestellingstekeningen. Dit zijn meestal plattegronden, maar wanneer nodig ook doorsnedes of (gevel)aanzichten van een gebouwd object, waarop met kleuren en symbolen de waarden van de diverse onderdelen zijn aangeduid.

Voor de waardecategorieën gelden de volgende kleuren:

Hoge intrinsieke waarde:	blauw
Positieve intrinsieke waarde:	groen
Indifferente intrinsieke waarde:	geel

Voor een goede interpretatie van de waardestellingstekeningen moeten deze altijd 'gelezen' worden in relatie met de geschreven waardestelling.

5.1 Contextuele waardestelling

In dit geval is in het kader van de aanwijzing als gemeentelijk monument eigenlijk al een externe waardestelling gedaan.

Met het oog op de URL 2007 worden nog de relevante contextuele waarden besproken:

- Historische waarden

De steenovenshuur is een uitdrukking van de toenmalige economische activiteit (baksteen- en dakpannenfabricage) die langs de Hollandse IJssel plaatsvond. De steenovenshuur is typologisch van belang als uitdrukking van de technische ontwikkeling in de steenfabricage, waarbij steeds verbeteringen werden uitgevonden om de efficiëntie en de jaarproductie van de oven te verbeteren.

- Ruimtelijke waarden

De steenovenshuur is duidelijk verbonden aan de plek waarop het staat. In het stroomgebied van de Hollandse IJssel was klei als grondstof beschikbaar. Door de schaal en kenmerkende vorm is de steenovenshuur beeldbepalend in de omgeving. Met name de zichtbaarheid vanaf de provinciale weg over het naastgelegen open gebied (recente landschapontwikkeling) is groot.

- Architectuurhistorische waarden

De steenoven is een functioneel gebouw. De vormgeving van het exterieur volgde vooral het bedrijfsproces, zonder al te grote architectonische pretenties. De nuchtere opzet van het gebouw heeft wel geleid tot een sprekende bouwmassa. De detaillering van het pand is niet uitzonderlijk, de toegepaste detaillering is gebruikelijk voor die tijd.

- Bouwhistorische waarden

Het materiaalgebruik van het pand is ook niet uitzonderlijk. Het gebouw is opgetrokken uit destijds gangbare materialen. De constructieve opzet van de overkapping, met een vrije overspanning over de oven, is zeer kenmerkend.

- Kunsthistorische waarden

Kunsthistorische waarden zijn in het pand niet aan de orde.

- Gebruikswaarden en functiespecifieke waarden

Van het pand zijn geen bijzondere gebruikswaarden of functiespecifieke waarden aan de orde.

- Herinneringswaarden

De steenovenshuur is in algemene zin een herinnering aan de baksteenindustrie die destijds plaatsvond aan de oever van de Hollandse IJssel plaatsvond. Daarnaast herinnert het feit dat het gebouw nu als 'lege huls' langs de rivier staat aan de ondergang van de kleinschalige baksteenindustrie langs de Hollandse IJssel.

5.2 Intrinsieke waardestelling

Hoofdvorm

Door de schaal en kenmerkende vorm is de steenovenshuur beeldbepalend in de omgeving. De bouwmassa en kapvorm (geknikte kap en wolfseinden) hebben om die reden een hoge waarde. Uitzondering hierop is de huidige vorm ter plaatse van de nok. Door het verwijderen van de originele lantaarn (ten behoeve van rookgasafvoer en het regelen van de trek in de oven) is ter plekke de originele verschijningsvorm aangepast.

Indeling

Kenmerkend voor de steenoven is dat de indeling van de plattegrond en de gevels een belangrijke relatie hadden met het bedrijfsproces. Van wezenlijk belang was de onderverdeling in de overkapping van de oven (middentravee) en de aangebouwde stook- en turfloodsen.

Na het wegvallen van de functie als steenfabriek zijn de oorspronkelijke ovenmuren (waarin de te bakken stenen werden gestapeld) verdwenen. Desondanks is de oorspronkelijke opzet nog herkenbaar door het onderscheid in de hoge vrije ruimte waar de oven stond en de lagere delen van de stook- en turfschuren.

De huidige scheidingsmuur tussen de middentravee en de linker travee is recent aangebracht (in recente kalkzandsteen) tussen de originele stalen kolommen. Deze muur is niet van belang voor de betekenis van het monument en daarom indifferent gewaardeerd. Datzelfde geldt voor de recente indeling in de linker travee, waar achter de voorgevel twee kleinere ruimtes zijn gemaakt.

Constructie

De opzet van de constructie hangt ook sterk samen met de functie van het gebouw. Voor het overkappen van de oven was een grote overspanning nodig. In relatie met de oorspronkelijke functie is de constructie van de middentravee van grote betekenis voor het monument.

Deze werd samengesteld uit de destijds beschikbare materialen (stalen kolommen en houten spanten). De houten spanten werden uitgevoerd als springwerk, de gevelvakwerken als 'hangwerk'.

De constructie laat goed zien hoe in de bouwtijd met relatief eenvoudige middelen (houten balken, stalen verbindingsmiddelen) en de toenmalige stand van de bouwtechniek de benodigde overspanning

kon worden gerealiseerd.

De constructie van de stook- en turfloodsen is eenvoudiger en meer traditioneel uitgevoerd. Voor deze ruimtes was geen grote kolomvrije overspanning nodig. Daarom kon worden teruggevallen op de traditionele constructie met baksteen muren en een houten dakconstructie, ondersteund met standvinken. Dit laat zien dat per bouwdeel de benodigde constructie werd gekozen. Traditioneel waar het kan, meer geavanceerd waar het moet.

De constructie van de stook- en turfloodsen maakt onderdeel uit van de oorspronkelijke bouwmassa en geeft vorm aan de hoofdopzet van het monument. Om die reden is de constructie van de stook- en turfloodsen van hoge waarde.

Aan de originele constructie is later een aantal tussenvloeren toegevoegd: een hooizolder en twee constructies voor opslag van goederen). Deze houden geen verband met de originele opzet en het gebruik als steenoven. Plaatselijk zijn, om meer vrije ruimte te maken, ingrepen gedaan aan de originele constructie (stalen kolommen deels ingekort en standvinken ingekort) en hulpconstructies aangebracht. Deze aanpassingen aan de originele constructie hebben geen betekenis voor het monument en zijn indifferent gewaardeerd.

Aan de achtergevel zijn verticale houten verstevigingen aanwezig. Deze zijn vermoedelijk niet lang na de ingebruikname aangebracht. Deze zijn als hulpconstructie positief gewaardeerd.

De recente stalen versteviging van een meer recent deel van de achtergevel is indifferent gewaardeerd.

Van de kapconstructie zijn de originele onderdelen als muurplaten en gordingen van belang. De gordingen zijn voor de helft origineel en voor de helft aangebracht bij de vervanging van het originele pannendak door plaatmateriaal.

De muurplaten en gordingen (voor zover origineel) hebben hoge waarde als onderdeel van de constructie van het monument.

Exterieur

voorgevel

In de voorgevel is originele indeling op hoofdlijn nog herkenbaar, maar deels verstoord door latere ingrepen.

Van belang is de indeling in drie traveeën. De contour de van de voormalig steenoven is nog herleidbaar in de gevel. De knik in de dakvorm volgt de hoofdopzet met in het midden de overkapping van de voormalige oven en de aangebouwde stook- en turfloodsen. Deze herkenbare 'contouren' zijn van hoge waarde voor het monument.

In de zijtraveeën (stook- en turfloodsen) is het aanwezige metselwerk origineel. Als onderdeel van de originele bouwsubstantie is dit metselwerk grotendeels hoog gewaardeerd.

Aan de linkerzijde is de gevelindeling nog grotendeels intact. De spiegelklampdeuren aan de linkerzijde zitten op de originele plek (o.a. afleesbaar aan de originele steensponning). De plaatsing van deze deuren heeft een relatie met het bedrijfsproces van de steenoven. De deuren zelf zijn vermoedelijk al eens vernieuwd, maar zijn in opzet passend bij het monument. Deze hebben een positieve monumentwaarde gekregen.

Aan de rechterzijde is de gevelindeling meer verstoord door latere ingrepen. De spiegelklampdeur heeft een positieve waarde toegekend gekregen (originele plaats, in relatie met bedrijfsproces, deur zelf vermoedelijk vernieuwd). De waarde van de naastgelegen recente roldeur is indifferent.

De invulling van de middentravee is grotendeels recent. De roldeuren en gevelbeplating van de middentravee zijn indifferent gewaardeerd.

achtergevel

In de achtergevel is de originele indeling op hoofdlijn nog herkenbaar, maar deels ook verstoord door latere ingrepen.

Ook hier zijn de indeling in drie traveeën, de nog herkenbare contour de van de voormalig steenoven en de knik in de daklijn van belang en hoog gewaardeerd.

In de zijtraveeën (stook- en turfloodsen) is het aanwezige metselwerk grotendeels origineel (in de linkertravee is wel het voegwerk vernieuwd). Als onderdeel van de originele bouwsubstantie is het metselwerk van de zijtraveeën grotendeels hoog gewaardeerd.

In de rechtertravee is (aan de rechterzijde) een deel van het metselwerk vernieuwd. Dat deel is indifferent gewaardeerd.

In de linker travee is de gevelindeling nog grotendeels intact. De spiegelklampdeur aan de linkerzijde zit op de originele plek (o.a. afleesbaar aan de originele steensponning). De deuren zelf is vermoedelijk al eens vernieuwd, maar is in opzet passend bij het monument. De plaatsing van deze deur heeft een relatie met het bedrijfsproces. Deze deur heeft een positieve monumentwaarde gekregen.

Aan de rechterzijde is de gevelindeling meer verstoord door latere ingrepen. De deuren in de rechter travee zijn allemaal recent (o.a. afleesbaar aan de rechte beëindiging aan de bovenzijde). Deze recente deuren zijn indifferent gewaardeerd.

Vermoedelijk zit de linker deur van deze stook- en turfloods wel op de plek van een originele deuropening. (afleesbaar aan bouwsporen en vanuit de oorspronkelijke bedrijfsvoering te verwachten).

In de middentravee is het onderste deel uitgevoerd in verschillende soorten metselwerk. Op deze plek stond van oorsprong de achtermuur van de oven. Aan de uitvoering is te zien dat we hier niet meer te maken hebben met de originele ovenmuur. Volgens de bronnen is de originele ovenmuur in 1944 afgebroken. Het huidige metselwerk is een zogenaamde 'broddellap' van soorten en formaten metselwerk.

Het metselwerk maakt geen onderdeel uit van de originele opzet. Het metselwerk stamt vermoedelijk uit de periode van agrarisch gebruik en is om die reden niet van belang voor de betekenis van de steenovenshuur. Het metselwerk is daarom indifferent gewaardeerd.

Het gedeelte met underlayment platen is een recente dichtzetting. Dit gedeelte is eveneens indifferent gewaardeerd.

Het bovenste gedeelte bestaat uit de originele gevelbetimmering met verticale houten delen. In dit gedeelte zijn nog (de restanten van) de originele vensters aanwezig. De houten betimmering is kenmerkend als (lichte) gevelconstructie bij dergelijke ovens. Om die reden aan dit gedeelte van de gevel een hoge monumentwaarde toegekend.

zijgevels

In de zijgevels (stook- en turfloodsen) is het metselwerk origineel. In het metselwerk zijn (restanten van) de consoles aanwezig van de originele (inmiddels verdwenen) gootconstructie. Als onderdeel van de originele bouws substantie is het metselwerk hoog gewaardeerd.

dak

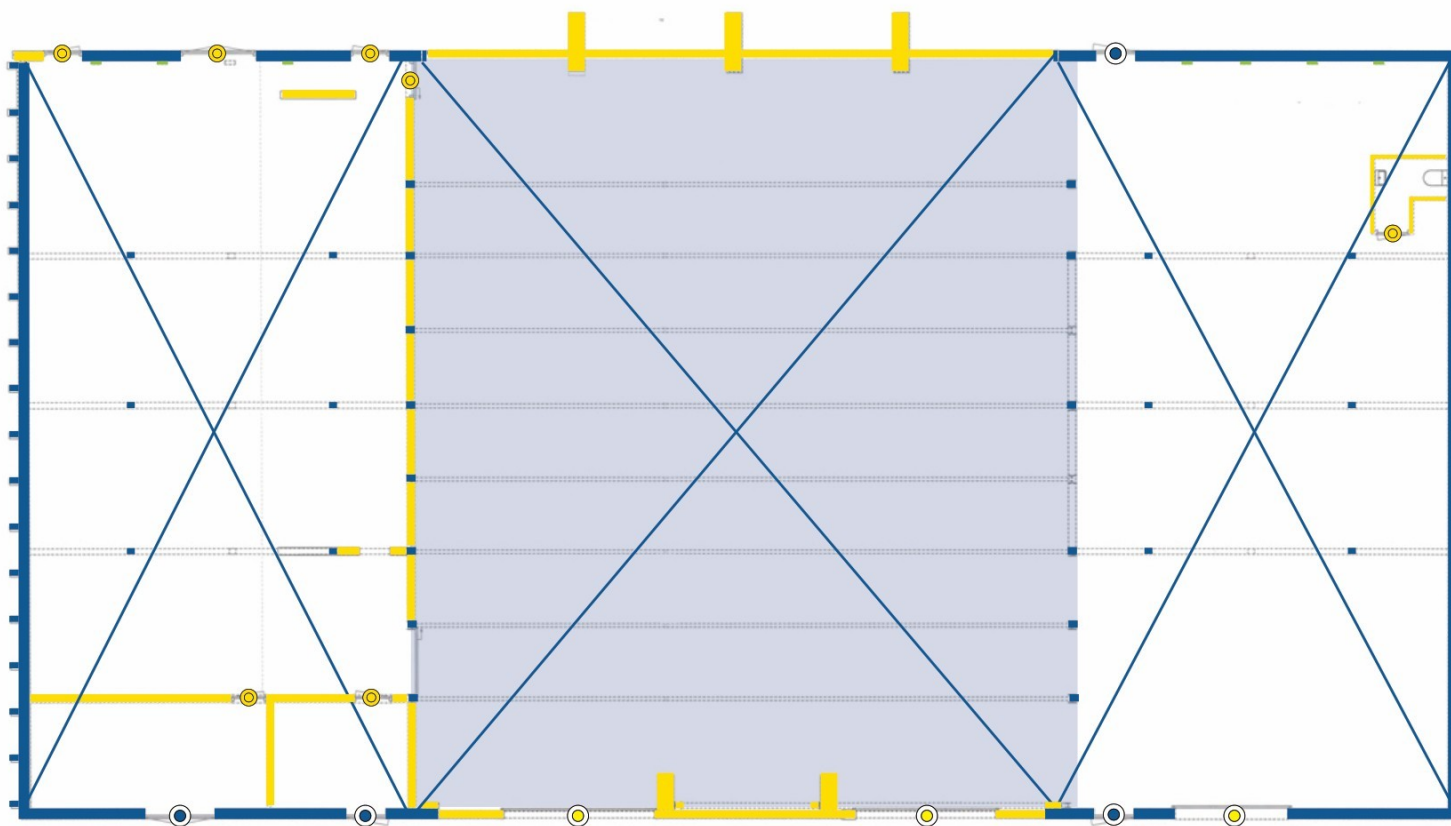
Het dak bestaat recent plaatmateriaal. Om die reden is het dak indifferent gewaardeerd. Uitzondering is het windvaantje met de letter K dat nog in de top staat (voorgevel).

Interieur

Het pand kent geen bijzondere interieurafwerkingen. Het interieur wordt hoofdzakelijk bepaald door de zichtbare constructie van de steenovenshuur. Bij dit pand is eigenlijk de afwezigheid van 'interieur' kenmerkend.

De vloeren in het gehele pand zijn 'recente' betonvloeren met afwerkvloer. De wanden van de voormalige turfloodsen zijn voorzien van een eenvoudige pleisterlaag. In het grootste deel van het gebouw zijn de (recente) dakplaten in het zicht. Een deel van de linker stook- en turfloods is aan de binnenzijde voorzien van recent isolatiemateriaal.

Omdat er geen relevante interieurwaarden aan de orde zijn is op de waardestellingstekeningen de waardering van het interieur achterwege gelaten.

0 1 5m

NB: in deze waarderingstekening zijn de later aangebrachte tussenvloeren en hulpconstructies (zie volgende blad) buiten beschouwing gelaten.

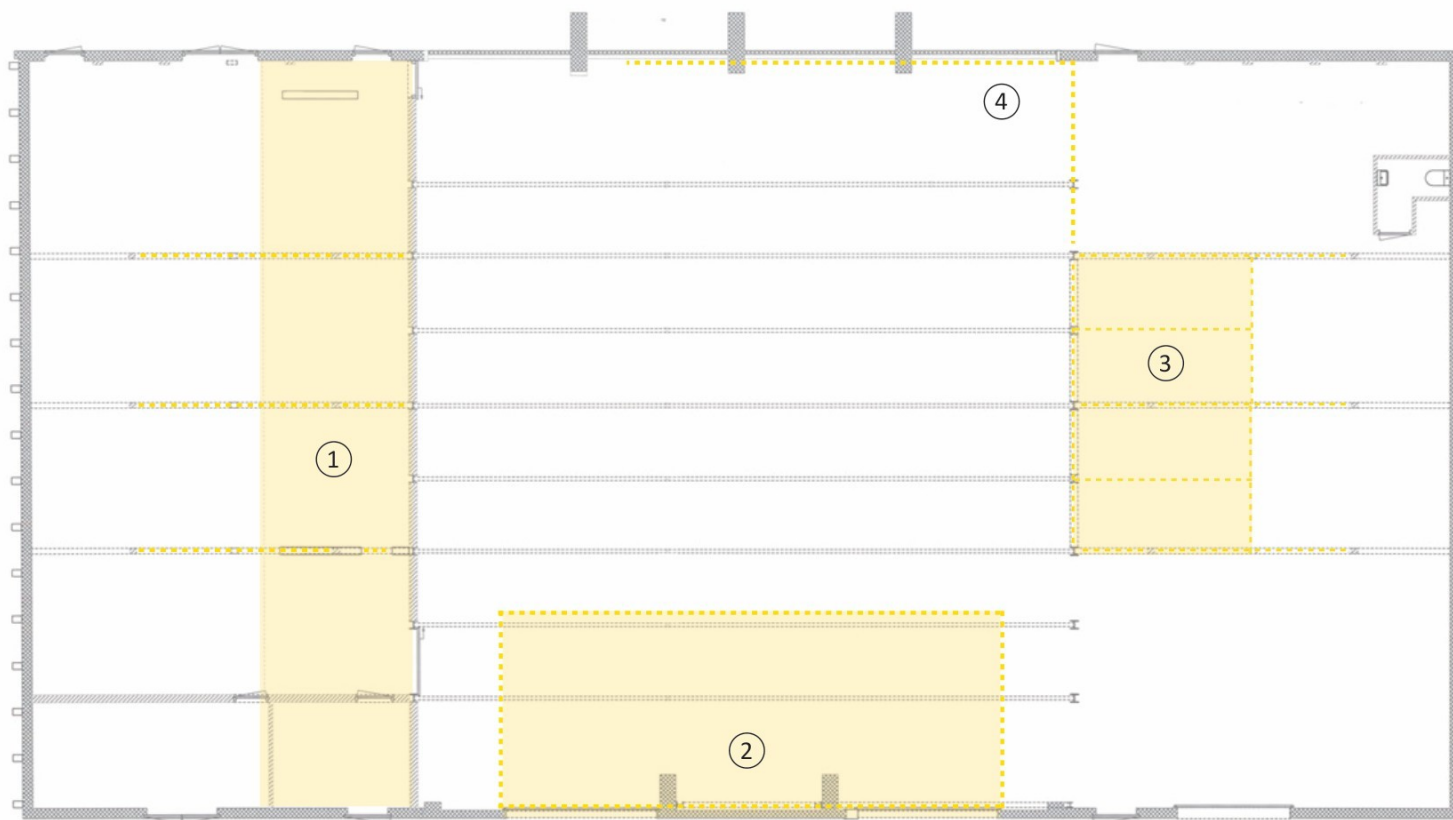
Waarderingstekening steenovenschuur

Legenda

- hoge intrinsieke waarde
- positieve intrinsieke waarde
- indifferente intrinsieke waarde

balklagen en kap

- waarde balklaag of kapconstructie
- waarde kozijn en raam/deur
- vrije overspanning over voormalige oven herkenbaar

0 1 5m

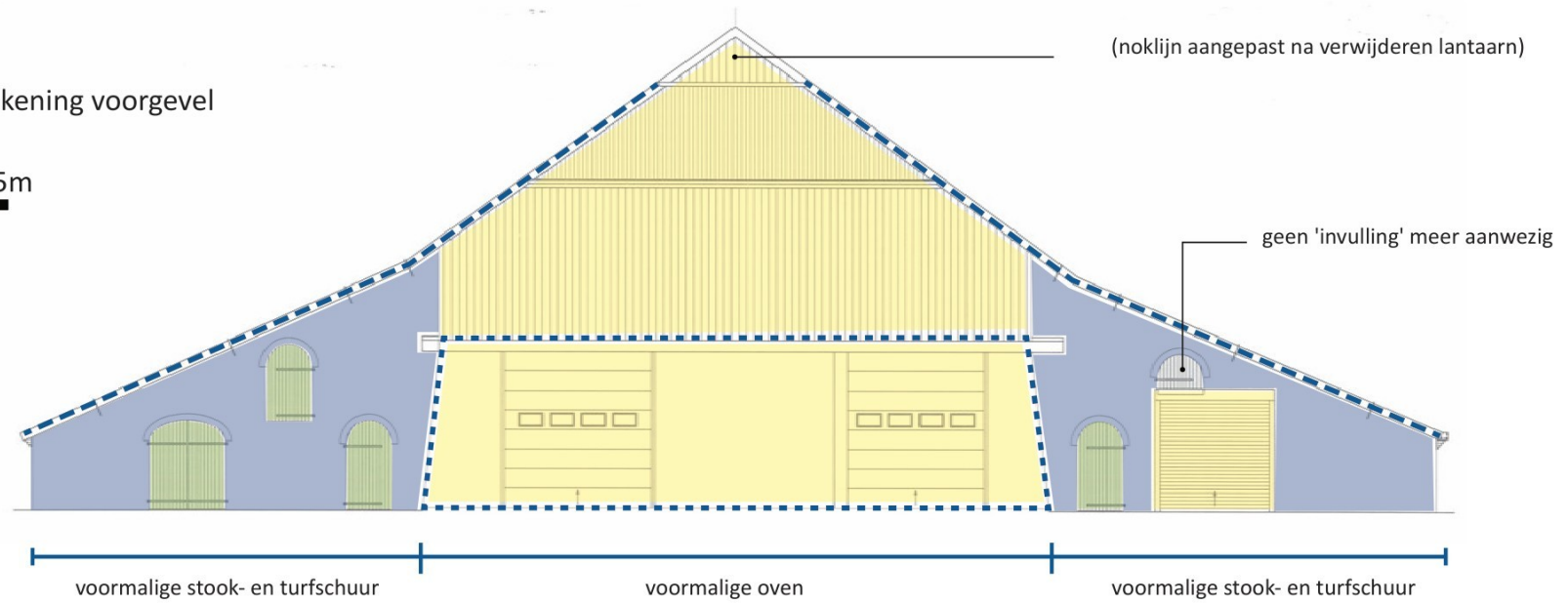
*Waarderingstekening later aangebrachte tussenvloeren en hulpconstructies
(geprojecteerd op plattegrond begane grond)*

Legenda

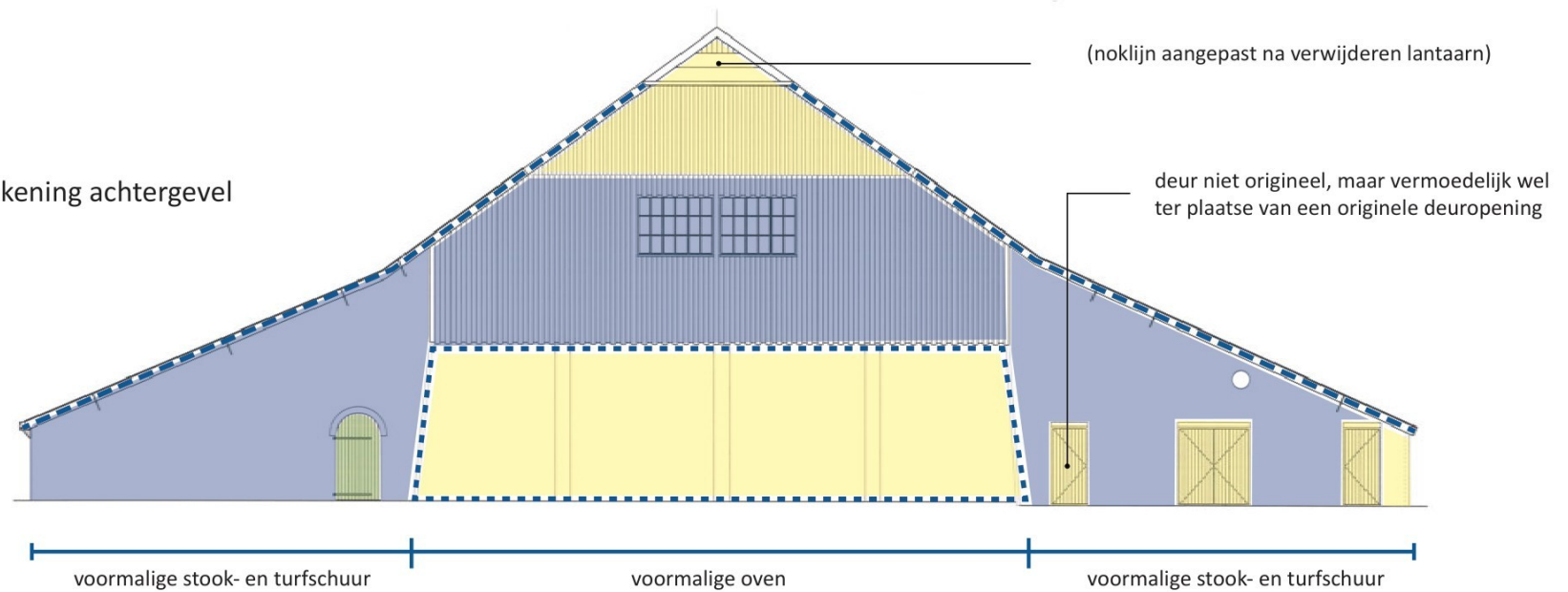
- indifferente intrinsieke waarde
- ① hooizolder
- ② verdiepingsvloer (opslag)
- ③ restanten verdiepingsvloer (opslag)
- ④ hulpconstructie achtergevel
- aanpassing/toevoeging draagconstructie

Waarderings-tekening voorgevel

0 1 5m

Waarderings-tekening achtergevel

Legenda

- hoge intrinsieke waarde
- positieve intrinsieke waarde
- indifferente intrinsieke waarde
- geknikte daklijn
- contour voormalige oven herkenbaar in gevelbeeld
- gevelgeleding in drieën
(voormalige oven en aangebouwde stook- en turfloodsen)

Literatuur en bronnen

- Biografie van de baksteen, [redacted], uitgeverij Wbooks, Zwolle, 2012
- Geschiedenis met data van de voormalige steenfabriek IJsseloord, [redacted], ongedateerd
- Onze Bouwmaterialen, [redacted], uitgeverij [redacted] & zoon, Maassluis, 1908
- Stenen muren, harde daken, [redacted] en [redacted], Stichts-Hollandse Historische Vereniging, 2023
- Houten kappen in Nederland 1000-1940. [redacted], Delftse Universitaire Pers, Delft / Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist 1989

Websites:

- topotijdreis.nl
- rhcrijnstreek.nl/
- www.usine-utrecht.nl/restant-steenfabrieken-willeskop-rijnsteenfabriek-ijsseloord
- <https://library.wur.nl/WebQuery/geoportal/raf>

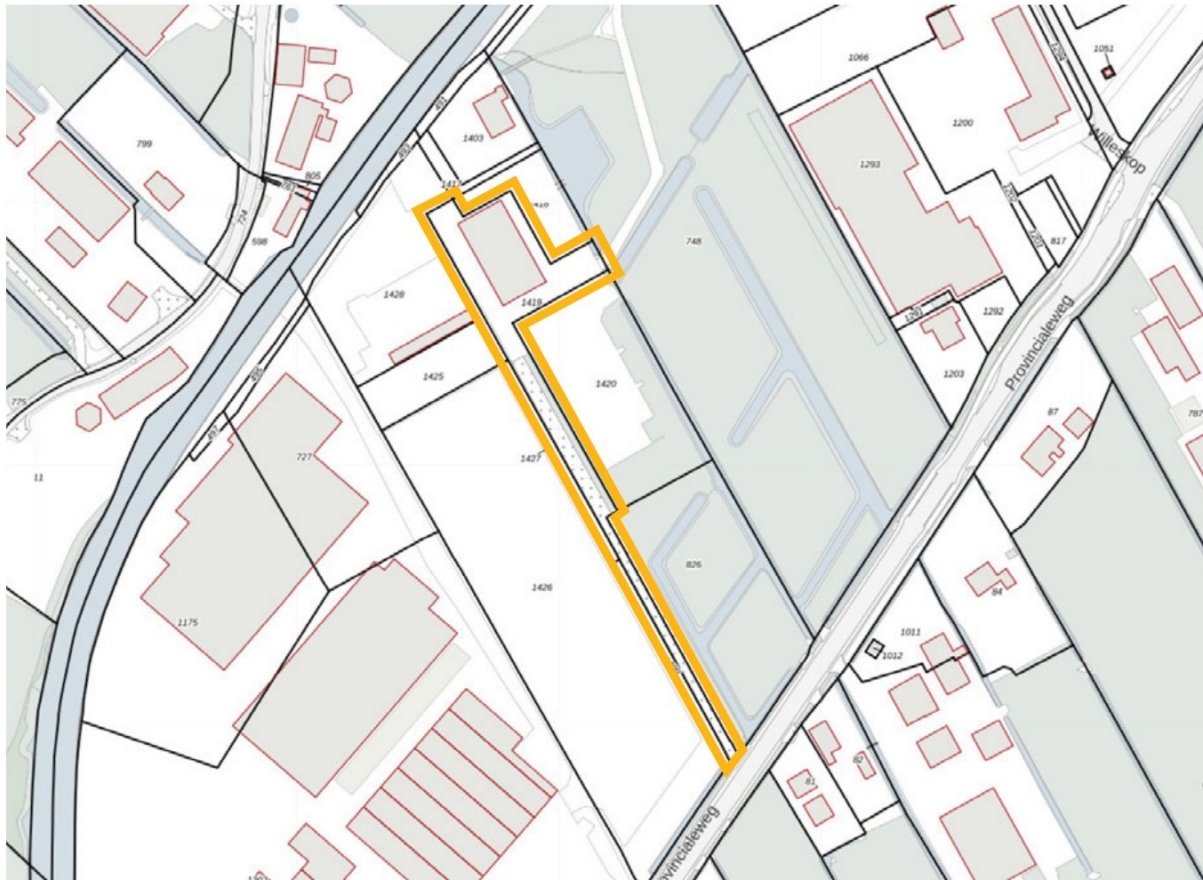
Archieven:

- Bouwarchief Willeskop 86 RHC Rijnstreek en Lopikerwaard
(Dit betreft de naburige steenfabriek, van steenfabriek IJsseloord is geen bouwarchief aanwezig)

Bijlagen

1. Kadastraal perceel
2. Redengevende omschrijving gemeentelijk monument
3. Beschrijving in Monumenten Inventarisatie Project
4. Stroomgordels in de omgeving van Montfoort
5. Hinderwetvergunning naburige steenoven Willeskop 86 (1906)
6. Voorbeeld ventilatielantaarn

Bijlage 1 Kadastraal perceel

Kadastraal perceel (bron: perceelloop.nl)

Bijlage 2 Redengevende beschrijving monument

Voormalige steenfabriek "IJsseloord" en bijbehorende bazenwoning Willeskop

90 te Montfoort. MIP pand **.

Kadastrale bekendheid Willeskop A 824/825

Cultuurhistorische waarde.

De stenenfabricage langs de Hollandse IJssel kent een lange geschiedenis. Tussen Utrecht en Rotterdam stonden in het begin van de 19^e eeuw een dertigtal kleine steenfabrieken met veldovens. Het fabriceren van stenen in de steenfabriek "IJsseloord" te Willeskop is omstreeks 1864 gestart en is het enige overgebleven restant van een rijke keramiekgeschiedenis uit deze streek.

Het casco van de voormalige steenfabriek "IJsseloord", welke is gebouwd in 1906, maakt onderdeel uit van een ensemble bestaande uit een in verval geraakt bazenwoning met aangebouwde paardenstal.

Het complex, met het omringende open landschap, geeft een uniek beeld van het allerlaatste restant van de stenenfabricage aan de Hollandse IJssel.

Deze fabriek heeft onderdeel uitgemaakt van een keten van zeven steenfabrieken in het gebied tussen IJsselstein en Oudewater aan het begin van de 20^e eeuw. De steenfabrieken "De Hoop", "De Vlijt", "Kerkzicht" en "De Nijverheid", zijn door sloop in de loop van de 20^e eeuw, uit onze omgeving verdwenen.

Veel werkgelegenheid leverde het fabriceren van stenen op. Ook kinderarbeid was hierbij niet ongebruikelijk. In het eerste kwart van de 20^e eeuw verdienden 36 werknemers een boterham in de fabriek "IJsseloord". Vooral het produceren van gevelstenen in "Rijnformaat", met een productie van 3 miljoen stuks per jaar, spreekt voor die tijd tot de verbeelding. De gevelstenen werden vooral bij de bouw van boerderijen en woonhuizen toegepast. Met de komst van de stoommachine in 1921 werd een deel van het handwerk gemechaniseerd. In 1927 is het productieproces, als gevolg van een teruglopende vraag naar Rijnsteen, beëindigd. De fabriek is in 1944 grotendeels gesloopt.

Bouwstijl.

Restanten van de fabriek. Het casco van de steenfabriek heeft een rechthoekige plattegrond en een zadeldak met afgewolfde eindén voorzien van uilenborden. Het dak was oorspronkelijk gedekt met keramische dakpannen. Helaas zijn deze pannen in de loop der jaren door golfplaten vervangen. De bijzondere kapconstructie bestaat uit een iets gebogen dakvlak rustend op gedeeltelijk houten spanten en stalen H-profielen als kolommen. De lage gemetselde zijgevels zijn van steunberen voorzien. De voor- en achtergevels zijn in de loop van de jaren gewijzigd.

Restanten van de bazenwoning

De bazenwoning heeft een rechthoekige plattegrond en is op staal gefundeerd. De gevels zijn in schoon metselwerk en in kruisverband gemetseld. Alleen de West (zijgevel) is in pleisterwerk uitgevoerd. Het dak, bestaande uit een zogenaamde mansarde kap met houten spanten, gordingen en vuren dakbeschot, heeft veel karakteristieke elementen. Het dak is gedekt met een holle pan. De aan de Hollandse IJssel gekeerde kopgevel heeft twee raamtraveeën met T-schuifvensters. Heel bijzonder is het hekwerk van het trappenhuis bestaande uit een gebogen leuning met gietijzeren spijlen. Ook de kelder met een plavuizen vloer is zeer markant, er boven is een opkamer gesitueerd.

Situering in de omgeving

Stedenbouwkundig is het gebouw van belang; zeer beeldbepalend op één van de weinige open plekken aan de Hollandse IJssel gelegen. Ook de bazenwoning met aangebouwde paardenstal heeft een bijzondere bouwvorm en is vanaf het open rivierlandschap zichtbaar.

Unieke waarde.

Aan het gebouw is de oorspronkelijke functie als pre-industriële turfgestookte steenfabriek nog goed afleesbaar; hoge middenbeuk voor de open oven en lage zijbeuken voor de turfopslag.

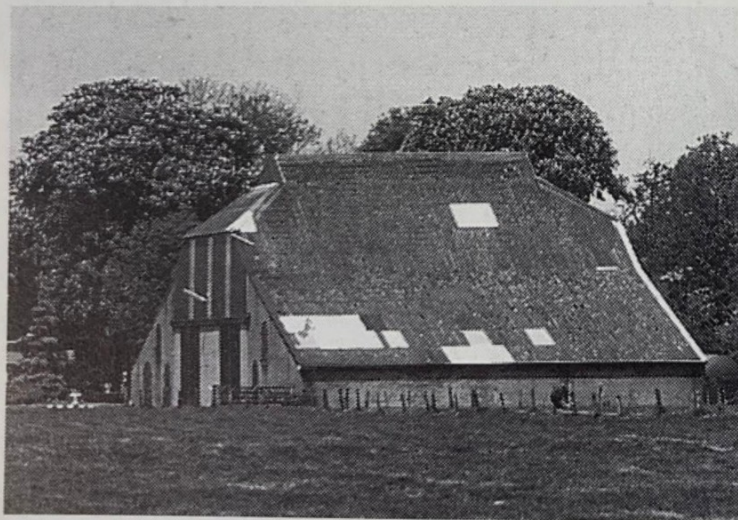
Het hoofdgebouw is nog het enige restant van twee eeuwen stenenfabricage aan de Hollandse IJssel. Ook de bazenwoning is zeer karakteristiek.

Montfoort 4 juni 2008

Bijlage 3 Beschrijving in Monumenten Inventarisatie Project

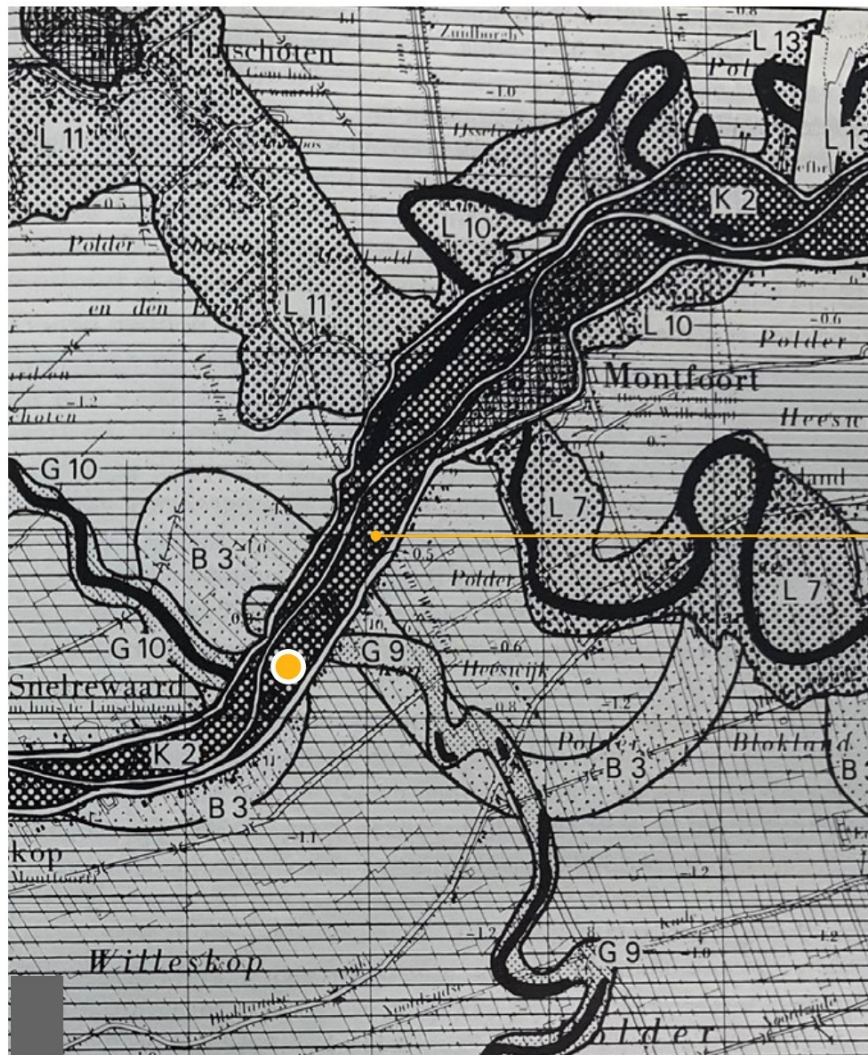
WILLESKOP 90 **

Deze schuur is een restant van de rijssteenfabriek 'Ijsseoord' die in 1865 door [REDACTED] was opgericht. In 1902 kocht [REDACTED] de fabriek, die onder zijn leiding in de jaren daarop uitbreidde. In deze periode, circa 1905, is de schuur gebouwd. De fabriek 'Ijsseoord' is in 1944 grotendeels gesloopt. De schuur heeft een rechthoekige plattegrond en telt één bouwlaag onder een hoog ingeknikt zadeldak met wolfseinden. De kopgevels zijn bovenin met hout betimmerd. De oostelijke kopgevel is met steunberen verstevigd en spaarzaam voorzien van gevelopeningen vergeleken met de westelijke kopgevel. In de westgevel zijn twee grote baanders en verscheidene kleine stalen luiken met een halfronde beëindiging geplaatst. Het dak is met golfplaten gedekt en aan de nokuiteinden zijn uileborden aangebracht, waardoor de wolfseinden niet tot de nok doorlopen. Voorheen was de schuur met pannen gedekt.

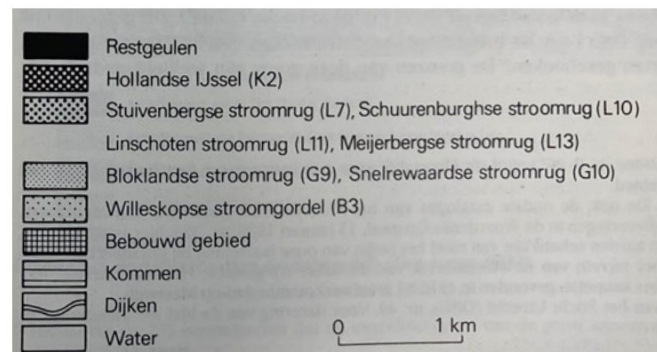

Willeskop 90.

Bijlage 4 Stroomgordels in de omgeving van Montfoort

beddinggordel Hollandsche IJssel. Actief vanaf begin van de jaartelling tot aan afdamming in 1285

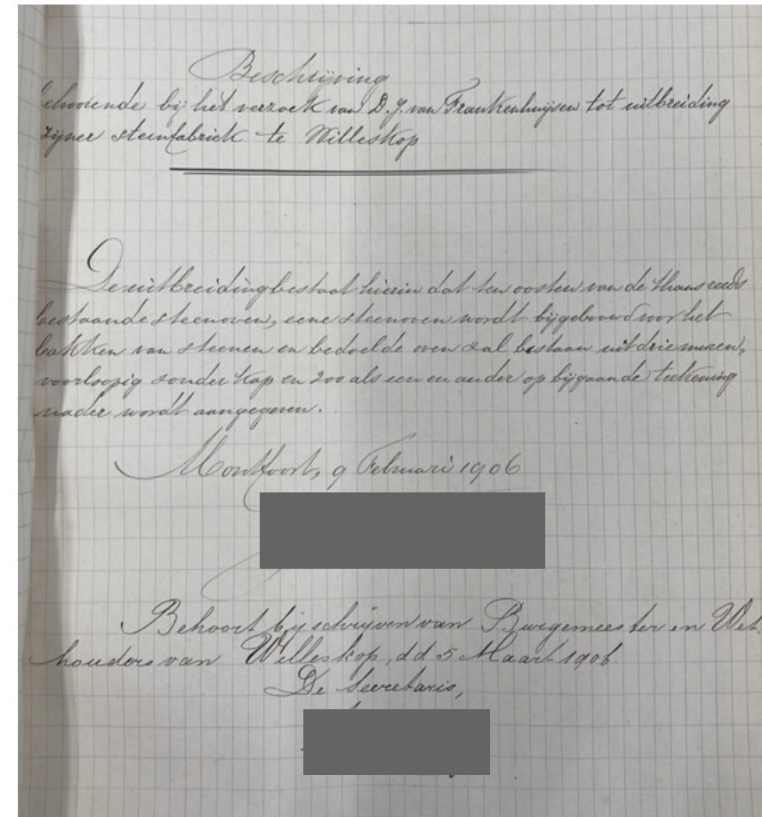
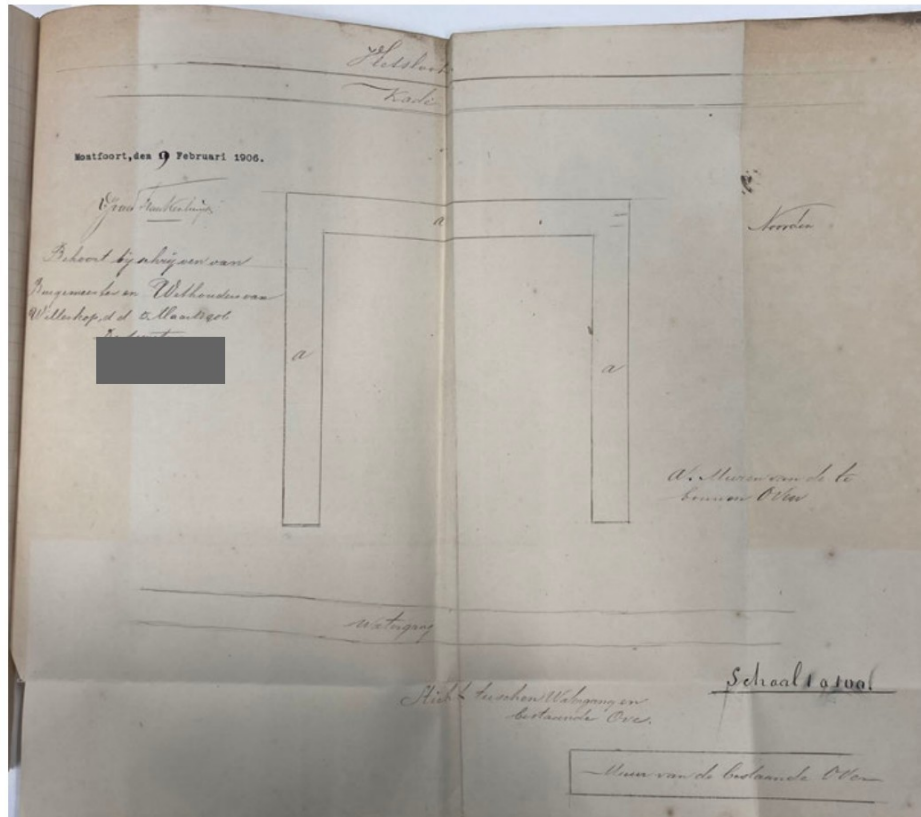

Stroomgordels in de omgeving van Montfoort, in deze gebieden komen de kleiafzettingen voor.

Locatie steenfabriek IJsseloord gemarkeerd

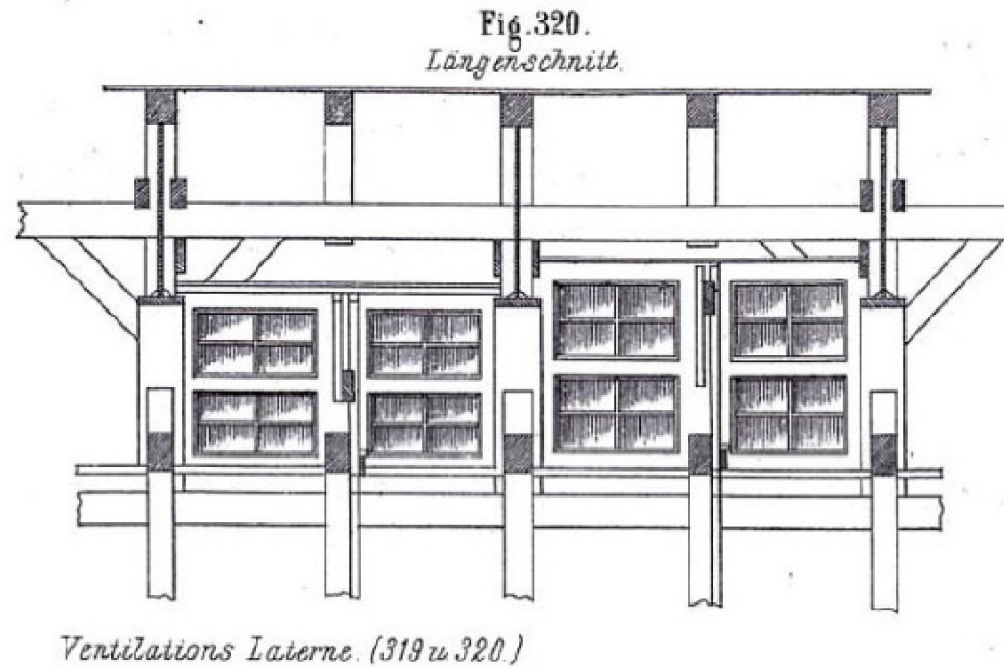
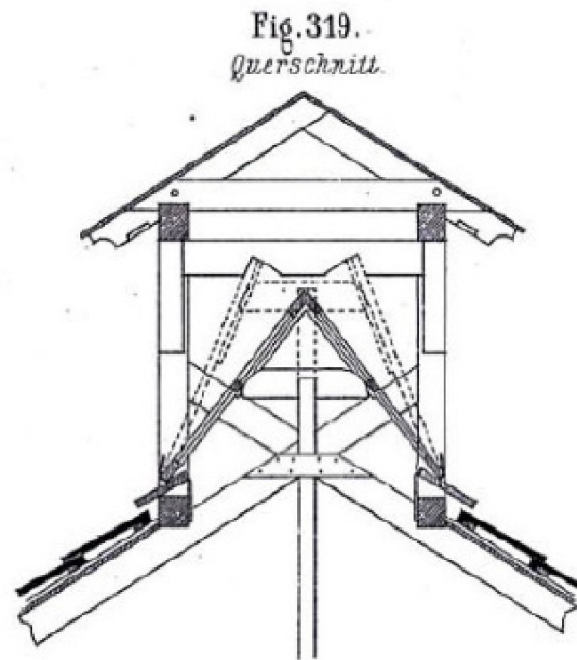
(bron: Montfoort, Geschiedenis en Architectuur / archeologisch onderzoek Willeskop 90

Bijlage 5 Hinderwetvergunning naburige steenoven Willeskop 86 (1906)

Hinderwetvergunning voor de naburige steenoven aan de Willeskop 86 van [redacted]
 Uit de bijgaande stukken blijkt dat 'de oven zal bestaan uit drie muren, voorloopig zonder kap.'

Bijlage 6 voorbeeld ventilatielantaarn

Ventilations Laterne. (319 u 320.)

Voorbeeld van een ventilatielantaarn waarbij de trek geregeld kan worden

(Bron: ████████, 1893, tekening overgenomen uit geschiedenis met data van de steenovenfabriek IJsseloord)